

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Υπό τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου ἀποστόλου, Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ κυρίου, περιλαμβάνεται ἡμεῖς ἐπισημασθέντες εἰς τὸν δευτικὸν σειράκον ἢ ἀντιοχειακὸν λειτουργικὸν τύπον. Ἡ ἀπόδοσις αὐτῆς εἰς τὸν ἅγιον Ἰακώβον, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ εἰς ἱστορικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ μάρτυρα ὅτι προκύπτει κατὰ λειτουργίας διαμορφώσεως. Ἡ εἰς τὸν ἅγιον Ἰακώβον ἀποδομένη λειτουργία εἰς τὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἰσπανίας, τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σλαβίας γάρ, ἡ μεγάλη διάδοσις αὐτῆς ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Μητροπόλεως τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ δὲ εἰς τὸ κύρος τοῦ ἀποστολικοῦ ὀνόματος ὡς τὸ ὅποιον ἐξέρχεται. Διὰ τοὺς λόγους ἀκριβῶς τούτους ἡ λειτουργία αὕτη ἐξέρχεται ἐκ τῆς διαμόρφωσιν τῶν κατὰ τοποὺς λειτουργιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰσέρχεται εἰς αὐτὴν ἀποδόσεως, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου, ὡς τοῦ ὁποίου τελικὸς καὶ ὁλοκαταστάθη.

Ὁ πῦρξ της λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ὡς καὶ πασῶν τῶν λειτουργιῶν, εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποστολικός, ἀλλ' ἡ παροδοσις αὐτῆς μορφήν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι κατὰ τὸν τύπον τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἐπισημασθέντες εἰς τὸν ἀποστολικὸν τύπον εἶναι τινες ἀναφερόμενοι εἰς τὰ κατὰ τοὺς διωγμοὺς κλητήματα τῶν χριστιανῶν, καὶ ἐξορίας, καὶ φυλακῆς καὶ τὴν εἰς τὰ μεταλλικὰ κατεναγκαστικὸν ἐργασίαν. Ἐκ τῆς ἐξορίας ἢ ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς λειτουργίας αὐτῆς, προβάλλεται τὴν μετὰ τοὺς διωγμοὺς λειτουργικὴν ἐξελίξιν, τὸ μνημονικὸν καὶ ἐπιμελετημένον ὄφρα τῶν εἰρημῶν, ἢ ἐν αὐταῖς δογματικῆ διδασκαλίᾳ, ἢ ἀπὸ τῆς τῆν κατὰ τὸν δύο πρώτοις οὐχόμενικὰς Σονόδοις δογματικὴν διατύπωσιν,

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου περιεσώθη μέχρις ἡμῶν λειτουργία ἀνήκουσα εἰς τὸν δυτικὸν συριακὸν ἢ ἀντιοχειανὸν λειτουργικὸν τύπον. Ἡ ἀπόδοσις αὐτῆς εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἐνδείξεις μαρτυροῦν ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργίας διαμορφωθείσης ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει καὶ ἐκπροσωπούσης τὴν λειτουργικὴν αὐτῆς παράδοσιν. Ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων διεδόθη εἰς τὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης, τὴν Συρίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὸ Σινᾶ, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἰθιοπίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Νότιον Ἰταλίαν καὶ τὰς Σλαβικὰς χώρας. Ἡ μεγάλη διάδοσις αὐτῆς ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ δὲ εἰς τὸ κῦρος τοῦ ἀποστολικοῦ ὀνόματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐφέρετο. Διὰ τοὺς λόγους ἀκριβῶς τούτους ἡ λειτουργία αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν κατὰ τόπους λειτουργιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐδέχθη ἐξ αὐτῶν ἐπιδράσεις, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου, ὑπὸ τοῦ ὁποῖου τελικῶς καὶ ὑποκατεστάθη.

Ὁ πυρὴν τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ὡς καὶ πασῶν τῶν λειτουργιῶν, εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποστολικός, ἀλλ' ἡ παρούσα αὐτῆς μορφή δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι παλαιότερα τοῦ Δ' αἰῶνος. Στοιχεῖα παλαιότητος δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αἰτήσεις τινὲς ἀναφερόμεναι εἰς τὰ κατὰ τοὺς διωγμοὺς παθήματα τῶν χριστιανῶν, τὰς ἐξορίας, τὰς φυλακὰς καὶ τὴν εἰς τὰ μεταλλεῖα καταναγκαστικὴν ἐργασίαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁμοίως ἡ ὅλη δομὴ τῆς λειτουργίας ταύτης, προϋποθέτουσα τὴν μετὰ τοὺς διωγμοὺς λειτουργικὴν ἐξέλιξιν, τὸ ρητορικὸν καὶ ἐπιμεμημένον ὕφος τῶν εὐχῶν, ἡ ἐν αὐταῖς δογματικὴ διδασκαλία, ἡ ἀπηχοῦσα τὴν κατὰ τὰς δύο πρώτας οἰκουμενικὰς Συνόδους δογματικὴν διατύπωσιν,

ἡ μνεΐα τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἀφικνουμένων προσκυνητῶν, ἡ ὕπαρξις τῆς τάξεως τῶν κατηχουμένων, πάντα ταῦτα καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν πρὸ τοῦ Δ' αἰῶνος συγγραφὴν αὐτῆς. Εἰς τὴν σημερινὴν τῆς μορφῆν δύνανται εὐχερῶς νὰ διακριθοῦν καὶ ἔτι μεταγενέστερα στοιχεῖα, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν λειτουργικὴν ἐξέλιξιν, ὡς εἶναι τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου προπαρασκευαστικὸν τμήμα, τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ οἱ ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως προστεθέντες ὕμνοι, ὡς ὁ «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς...» καὶ τὸ τρισάγιον μετὰ τῆς συναπτῆς καὶ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἡ μεγάλη εἴσοδος καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ψαλλόμενα καὶ λεγόμενα.

Ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐγράφη πρωτοτύπως ἑλληνιστί, εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ ὁποῖα ἐλαλεῖτο ἐν Ἱεροσολύμοις ἤδη ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος. Ἐνωρίτατα πάντως μετεφράσθη εἰς τὴν συριακὴν γλῶσσαν, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν γεωργιανὴν, σλαβωνικὴν καὶ λατινικὴν. Ἐκ τῆς συριακῆς πάλιν μεταφράσεως προῆλθον ἡ κοπτικὴ, αἰθιοπικὴ καὶ ἄρμενικὴ μετάφρασις. Περὶ τῆς συριακῆς μεταφράσεως ἔχομεν ἤδη μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τῆς Αἰθερίας (τέλος Δ' αἰῶνος), σφῶζονται δὲ παλαιότατα χειρόγραφα αὐτῆς ἀναγόμενα καὶ μέχρι τοῦ Η' αἰῶνος.

Ἐξωτερικὰς μαρτυρίας περὶ αὐτῆς ἔχομεν ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων ἀναλυομένη ἐν τῇ 23ῃ Κατηχήσει αὐτοῦ (Μυσταγωγικὴ Ε', *Migne PG* 33, 1109-1128) εἶναι προφανῶς ἡ παροῦσα λειτουργία (Π. Ροδοπούλου, Ἡ θεία λειτουργία κατὰ τὰς μυσταγωγικὰς Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Ἀθῆναι 1968).

Ἐκ μαρτυρίας ἐξ ἄλλου τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου (*Contra Pelagianos* II 23, *Migne PL* 23, 587B), καθ' ἣν οὗτος παραπέμπει εἰς φράσιν ἀπαντῶσαν μόνον ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Ἰακώβου («ὁ μόνος ἀναμάρτητος»), συνάγεται ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ἐν Βηθλεὲμ παραμονὴν του (386-420) εὗρεν ἐν χρήσει τὴν λειτουργίαν ταύτην. Ρητῶς μνημονεύουν αὐτὴν ὁ

ψευδο - Πρόκλος (Λόγος περί παραδόσεως τῆς θείας λειτουργίας, *Migne PG 65, 849B. 852C*), ἡ Πενθέκτη Οἰκουμένηκη Σύνοδος (κανὼν λβ'), ὁ Ἰάκωβος Ἐδέσσης (Πρὸς τὸν ἱερέα Θωμᾶν, *CSCO, Syri, II, 43, σελ. 35-40*), ὁ ἄρμένιος καθολικὸς Ἰσαὰκ (Λόγος στηλιτευτικὸς κατὰ ἁρμενίων, *I, 6, 3, Migne PG 132, 1176A*), ὁ Νικόλαος Μεθώνης (Πρὸς τοὺς διστάζοντας καὶ λέγοντας ὅτι ὁ ἱεουργούμενος ἄρτος καὶ οἶνος οὐκ ἔστι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Migne PG 135, 513C*), ὁ Ἀριστηνὸς (Σχόλιον εἰς τὸν λβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, *Migne PG 137, 624D-625A*), Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς ("Ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων ἀγιάζονται τὰ θεῖα δῶρα, *Migne PG 160, 1081B*) καὶ ὁ ἄρμένιος συντάκτης τῆς πραγματείας «Πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας τὸ ἅγιον τῆς μυσταγωγίας ποτήριον κιννόμενον ὕδατι» (*Le Muséon, τ. 73 (1960), σελ. 298*): Πάντες οὗτοι ἐγνώριζον τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἀπεδέχοντο τὴν γνησιότητα αὐτῆς καὶ ἤντλουν ἐξ αὐτῆς, ὡς ἐξ αὐθεντικοῦ κειμένου, ἐπιχειρήματα πρὸς στήριξιν τῶν θεολογικῶν αὐτῶν θέσεων. Ἀντιθέτως τὴν γνησιότητα αὐτῆς ἠρνήθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ὁ καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων Νερσὲς ὁ Χαρίεις καὶ ὁ Βαλσαμῶν. Κατὰ τοῦ πρώτου ἀντεπεξῆλθε Λυσίας ὁ Θεωριανὸς, ἐπικαλούμενος ὑπὲρ τῆς αὐθεντικότητος αὐτῆς τὴν μαρτυρίαν τῆς Πενθέκτης Συνόδου (Διάλεξις δευτέρα μετὰ Νοσέρσου καθολικοῦ τῶν Ἀρμενίων, *Migne PG 133, 256-257*). Ὁ Βαλσαμῶν ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου «παρὰ τοῖς Ἱεροσολιμίταις καὶ τοῖς Παλαιστιναίοις ἐνεργεῖται ἐν ταῖς μεγάλαις ἑορταῖς» ἢ ὅτι «οἱ κατὰ Παλαιστίνην ἱερατεύοντες λειτουργοῦσι μετὰ τῆς παραδοθείσης μυσταγωγίας, ὡς λέγουσι, παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοθέου» (Ἑρμηνεία εἰς τὸν λβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ, *Migne PG 137, 621*). Περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς ἐκφράζει ἐμμέσους μὲν ἐνταῦθα ἀμφιβολίας (πρβλ. «ὡς λέγουσι», «φαίνεται...παραδοθῆναι»), ἀμέσους δὲ εἰς τὴν Ἀπόκρισιν εἰς ἐρώτησιν τοῦ Ἀλεξαν-

δρείας Μάρκου («Αί περί τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἀναγινωσκόμεναι λειτουργίαι καὶ λεγόμεναι συγγραφῆναι παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ Μάρκου, δεκταί εἰσι τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ οὐ;»), ὡς μὴ μνημονευομένην μεταξὺ τῶν ἀποστολικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀπαριθμουμένων εἰς τὸν πέ' ἀποστολικὸν καὶ τὸν νθ' κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διὰ τὸ ὅτι ἡ πρᾶξις τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως «οὐδ' ὄλως ἐπιγινώσκει» αὐτὴν (πρβλ. καὶ «οὐδὲ εὐρίσκεται, οὐδὲ γινώσκειται ὡς ἀπρακτῆσασα»), ἀποφαίνεται «μὴ εἶναι δεκτὴν αὐτὴν» (*Migne PG 138. 953*). Ἀπὸ τοῦ ΙΒ' αἰῶνος ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου βαθμηδὸν ἐγκατελείφθη καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν. Οἱ μονοφυσῖται, ἀντιθέτως, τῆς Συρίας οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν αὐτὴν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐστράφη πρὸς αὐτὴν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων δι' ἀπολογητικούς λόγους καὶ ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποστολικὴ προέλευσις αὐτῆς. Τούτους ἠκολούθησε καὶ ὁ Χ. Παπαδόπουλος, τὰς θέσεις ὁμοῦς αὐτοῦ ἀνήρεσαν οἱ Γ. Βασιλάκης καὶ Ἀ. Σταυρινός. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐπανῆλθεν εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἀλλαχοῦ, τελουμένη τακτικῶς ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Ἰακώβου (23 Ὀκτωβρίου) καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ τῆς τοῦ Δαβὶδ καὶ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος ἄγεται καὶ πάλιν ἡ μνήμη αὐτοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ἐτελεῖται «ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων» ἅπαξ τοῦ ἔτους, τὴν 23ην Ὀκτωβρίου (*Δ. Λάτα, Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἐπισκόπου τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκδοθεῖσα μετὰ διατάξεως καὶ σημειώσεων, ἐν Ζακύνθῳ 1886, σελ. 6*).

Τὸ ἑλληνικὸν κείμενον τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰα-

κόβου περιεσώθη εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν χειρογράφων. Ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι μεταγενέστερα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, διὸ καὶ στεροῦνται ἰδιαιτέρας σπουδαιότητος διὰ τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου. Ὑπὸ τοῦ *B. -Ch. Mercier*, ἐγένετο κριτικὴ ἔκδοσις τῆς λειτουργίας, δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1946 ἐν τῷ 26ῳ τόμῳ τῆς *Patrologia Orientalis*, σελ. 115-256, ὑπὸ τὸν τίτλον «*La Liturgie de Saint Jacques, Édition critique du texte grec avec traduction latine*». Τὰ χειρόγραφα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεσημάνθη ὑπὸ τοῦ *B. Mercier* ἡ λειτουργία τοῦ Ἰακώβου ἀνέρχονται εἰς 29, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως εἶχον ἀπολεσθῆ τρία. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων 26 ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἕνδεκα, τὰ ὁποῖα κατατάσσονται, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *F. E. Brightman* προτεινομένην διαίρεσιν (*Liturgies Eastern and Western*, τ. I, *Eastern Liturgies*, Oxford 1896, σελ. LII), εἰς τρεῖς ὁμάδας, ὡς ἀκολούθως:

1. Ἀνατολικὴ ὁμάς:

Αὕτη περιλαμβάνει χειρόγραφα ἐκπροσωποῦντα τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἐπαρχίας. Ταῦτα εἶναι τὰ παλαιότερα καὶ τὰ ὀλιγώτερον ἐκ τῆς βυζαντινῆς πράξεως ἐπηρεασθέντα. Εἶναι δὲ τὰ ἀκόλουθα:

α') Τὸ εἰλητάριον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2282 τοῦ Θ' αἰῶνος. Εἰς τοῦτο περιέχονται μόνον αἱ ἱερατικαὶ εὐχαί. Ἦτο ἐν λειτουργικῇ χρήσει εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ στηρίζεται ἐπὶ πρωτοτύπου γραφέντος πρὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787), τὴν ὁποίαν καὶ δὲν μνημονεύει εἰς τὰ δίπτυχα. Εἶναι τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς λειτουργίας καὶ πρὸς τὴν συριακὴν μετάφρασιν αὐτῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ τὸν ἀξιοπιστότερον μάρτυρα τοῦ κειμένου αὐτῆς. (Τὸ χειρόγραφον τοῦτο σημειοῦμεν διὰ τοῦ Α).

β') Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 177 εἰλητάριον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μεσσηνίας τοῦ τέλους τοῦ Ι' αἰῶνος, προερχόμενον ἐκ Σινᾶ (=B). Ἀκριβὲς ἀντίγραφον αὐτοῦ εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθμ.

24 Βοργιανός κώδιξ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.

γ') Ὁ ὑπ' ἀριθμ. Suppl. Gr. 476 τῆς Παρισινῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, προερχόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ στηριζόμενος ἐπὶ πρωτοτύπου ἀναγομένου εἰς τὸν ΙΒ' αἰῶνα (=Γ).

δ') Ὁ ὑπ' ἀριθμ. Gr. 1970 Βατικανός κώδιξ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Οὗτος ἀντεγράφη πιθανῶς ἐν τῇ ἐν Rossano τῆς Κάτω Ἰταλίας Μονῇ τῆς S. Maria del Patire (Codex Rossanensis) ἐκ πρωτοτύπου τοῦ ΙΑ' αἰῶνος προερχομένου ἐξ Ἱεροσολύμων (=Δ).

Καὶ ε') ὁ ὑπ' ἀριθμ. Gr. 571 Βαρβερινός κώδιξ τοῦ ΙΖ'-ΙΖ' αἰῶνος (=Ε).

2. Ἐνδιάμεσος ὁμάς:

Αὕτη περιλαμβάνει ἐν χειρόγραφον, τὸν Παρισινὸν κώδικα ὑπ' ἀριθμ. Gr. 2509 τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Οὗτος προέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ ἀντιγράφει κείμενον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Αἱ ἐπιδράσεις τῆς βυζαντινῆς πράξεως εἶναι ἐμφανεῖς. Ἐπὶ πλεόν παραλείπονται αἱ δύο εὐχαὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν δώρων, μία εὐχὴ εὐχαριστίας μετὰ τὴν θείαν μετάληψιν καὶ μέγα μέρος τῶν διπτύχων (=Ζ).

3. Δυτικὴ ὁμάς:

Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην ἀνήκει σειρὰ πέντε χειρογράφων, ἡσσοнос σπουδαιότητος, γραφέντων ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀντληθοῦν ἐκ τῆς λειτουργίας ταύτης ἐπιχειρήματα εἰς τὸν κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἀγῶνα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὑπὸ τῶν χειρογράφων τούτων παρεχόμενον κείμενον εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ τῆς ἐνδιαμέσου ὁμάδος, ἀπομακρύνεται ὅμως ἔτι μᾶλλον τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, λόγῳ διαφορῶν διορθώσεων, προσθηκῶν ἢ ἀφαιρέσεων καὶ τῆς μεγαλυτέρας ἐπ' αὐτὸ ἐπιδράσεως τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην κατατάσσονται οἱ Παρισινοὶ κώδικες Suppl. Gr. 143 καὶ 303, ὁ Βοδλιανός Misc. Gr. 134, ὁ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταμβριγίας F.F.IV.2 καὶ ὁ τῆς Φλωρεντίας Acquisti e Doni 179.

Ἐκτὸς τῶν χειρογράφων τούτων εἶναι γνωστὰ καὶ ἕτερα δεκατέσσαρα, ἥτοι δύο χειρόγραφα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον περιέχει κείμενον προσεγγίζον τὸ τοῦ κώδικος Παρισίων 476 καὶ τὸ δεύτερον τὸ τοῦ Παρισίων S. 303· δύο χειρόγραφα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τῆς Ζακύνθου, προσεγγίζοντα τοὺς κώδικας Παρισίων 303 καὶ 2509· ἐν τῷ Σινᾶ 1040 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, περιέχον μόνον τὰ διακονικὰ (=H)· ἐν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἑσκόριαλ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Ω. IV. 16 τοῦ ἔτους 1574· ἐν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ὑπ' ἀριθμ. 43 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· δύο τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Ἁγίου Τάφου, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 321 τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7 τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ πέντε τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 194 τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου, καὶ τέσσαρα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἥτοι τὸ Καρακάλλου 273, Μ. Λαύρας 1774 καὶ Παντελεήμονος 417 καὶ 776.

Περὶ τῆς χειρογράφου παραδόσεως πραγματεύεται ἐκτενῶς ὁ B. Mercier ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς μνημονευθείσης ἐκδόσεως, σελ. 133-154.

Τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ G. Morel, ἐν ἔτει 1560 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λειτουργίαι τῶν ἁγίων πατέρων Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοθέου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου». Ἡ ἐκδοσις κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ J. de S. Andrea ἐπὶ τῇ βάσει Παρισινῶν χειρογράφων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ κώδικος ὑπ' ἀριθμ. S. 303, ὁ ὁποῖος ὁμοίως ἐξ ὅλων τῶν χειρογράφων παρουσιάζει τὸ πλεον παρεφθαρμένον κείμενον. Τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐγένοντο ἐπανειλημμένα ἐπανεκδόσεις. Ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπ' ἄλλων τινῶν χειρογράφων καὶ δὴ καὶ τοῦ κώδικος Z στηρίζεται καὶ ἡ ἐκδοσις τοῦ Διονυσίου Λάτα, γενομένη ἐν Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1886 (Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων). Ὑπὸ τοῦ J. Assmanni ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδικος B (Codex liturgicus ecclesiae universae, τ. V, σελ. 68-99). Ὁ C. A. Swain-

son ἐξέδωκεν εἰς τέσσαρας στήλας τὰ χειρόγραφα Β, Δ, Ζ καὶ Γ (The Greek Liturgies chiefly from original authorities, Cambridge 1884, σελ. 214-332). Ὑπὸ τοῦ *F. E. Brightman* ἐξεδόθη ἐκ τοῦ κώδικος Ζ (Liturgies Eastern and Western, τ. I, Eastern Liturgies, Oxford 1896, σελ. 31-68). Τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου περιέλαβε καὶ ὁ Ἅ. Σταυρινός, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἔκδοσιν τῶν λειτουργιῶν (Αἱ ἀρχαιόταται καὶ αἱ σύγχρονοι λειτουργίαι, τ. Α', ἐν Κωνσταντινουπόλει 1921, σελ. 288-369), στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Swainson γενομένης παραλλήλου ἐκδόσεως τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων χειρογράφων, παραθέτων καὶ τὰς διαφοροὺς γραφὰς αὐτῶν. Τέλος ὑπὸ τοῦ *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου*, κατηρτίσθη κείμενον τῆς παρούσης λειτουργίας ἀποβλέπον, ὡς καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Δ. Λάτα, εἰς λειτουργικοὺς σκοποὺς. Τοῦτο ἐξεδόθη πολλάκις (1912, 1929, 1931, 1937, 1948, 1952, 1958 καὶ 1964) καὶ χρησιμοποιεῖται ἔτι καὶ σήμερον κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς λειτουργίας ταύτης παρ' ἡμῖν. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ χειρόγραφα Β καὶ Δ, ἀλλ' ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ κώδικος Ζ, τοῦ χρησιμοποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Brightman καὶ τοῦ Λάτα, εἶναι περισσότερον ἐμφανῆς.

Ἡ παρούσα ἔκδοσις ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια, εἰς τὰ ὁποῖα κινοῦνται καὶ τὰ προηγηθέντα τέσσαρα τεύχη τῆς σειρᾶς ταύτης. Ἀποβλέπει δηλαδὴ εἰς τὴν κάλυψιν τῶν διδασκτικῶν κατ' ἀρχὴν ἀναγκῶν τοῦ μαθήματος τῆς Λειτουργικῆς. Ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στηριχθῆ εἰ μὴ ἐπὶ τῆς προϋπαρχούσης ἀρίστης κριτικῆς ἐκδόσεως, τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ B. Mercier. Ὡς τοιαύτη διαφέρει τῶν προηγηθεισῶν ἐκδόσεων οὐ μόνον διότι βασίζεται ἐπὶ τοῦ γνησιωτέρου καὶ ἀρχαιοτέρου μάρτυρος τῆς λειτουργίας ταύτης, τοῦ κώδικος Α, ἀλλὰ καὶ ὡς υἱοθετοῦσα τὰς κριτικῶς ἀποκατασταθείσας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δοκίμων χειρογράφων καὶ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τοῦ κειμένου καὶ ὑπὸ τοῦ B. Mercier προκριθείσας ὀρθὰς ἀναγνώσεις τῶν διαφορῶν ἐν τοῖς χειρογράφοις γραφῶν. Ἀνέρχονται δὲ αὗται εἰς δια-

κοσίας και πλέον, εκ των οποίων αι πλείσται εις τας εκδόσεις εκείνας είναι εμφανώς ήμαρτημένοι. Αι τυπικαί εξ άλλου διατάξεις διετηρήθησαν ως έχουν εις τον κώδικα Α, πλην ελαχίστων τινών εξαιρέσεων, κατά τας οποίας προεκρίθησαν διατάξεις εξ άλλων αρχαίων κωδίκων ως σαφέστεραι. Αι διατάξεις αὐται είναι σύντομοι και ένίστε έλλιπείς. Παρά τοῦτο εκρίναμεν προτιμότερον να τηρήσωμεν τας αρχαιοπρεπείς αὐτάς διατάξεις ή να έφεύρωμεν, κατά παλαιότερα άτυχή πρότυπα, νέας τοιαύτας. Ἡ άναφορά εις την πρᾶξιν τοιούτων αρχαίων λειτουργικῶν κειμένων, ή περι των οποίων παράδοσις δέν είναι ζῶσα και συνεχής, κατ' άνάγκην γίνεται κατ' άναλογίαν πρὸς τὰ σήμερον τελούμενα. Ἡ νόθευσις όμως των κειμένων δέν είναι έπιτρεπτή.

Κατωτέρω παρέχομεν ώρισμένας έπεξηγήσεις άφορώσας εις την μορφήν και τὰ έν γένει προβλήματα, κριτικά και τελετουργικά, τῆς λειτουργίας ταύτης.

Αι πρὸ τῆς εισόδου προπαρασκευαστικαί εὐχαί είναι εμφανώς μεταγενέστεραι. Κατ' αρχάς πᾶσαι αι λειτουργίαι ήρχιζον άπό τῆς εισόδου, άνευ ιδιαιτέρων προκαταρκτικῶν εὐχῶν. Ἐν τῇ παρούσῃ μορφῇ τῆς λειτουργίας τοῦ άγίου Ἰακώβου αὐται είναι τρεῖς, προφανώς κατά τον τύπον τῆς άγίας Τριάδος. Ἡ πρώτη είναι εὐχή εισόδου και ή τρίτη εὐχή θυμιάματος. Ὑπὸ των κωδίκων Δ και Ζ προστίθεται και δευτέρα εὐχή θυμιάματος («Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ὦ Θεοῦ Λόγε...»). Τῶν δύο πρώτων εὐχῶν προτάσσονται τριαδικαί δοξολογικαί εκφωνήσεις. Ταῦτα πάντα έλέγοντο προφανώς έν τῷ διακονικῷ, έξετυπώθησαν δέ διά μικροτέρων στοιχείων ως μεταγενέστερα. Δύνανται να άναγνωσθοῦν ύπό των ιερέων μυστικῶς και ή έναρξις τῆς λειτουργίας να γίνη κατά τον αρχαίον τύπον διά τοῦ εισοδικοῦ.

Κατά την εἰσοδον έψάλλετο ως εισοδικὸν καθ' ὄλους τοὺς κώδικας, πλην τοῦ Α, ὁ μεταγενεστέρως εκ βυζαντινῆς επιδράσεως εἰσελθὼν εις την λειτουργίαν τοῦ άγίου Ἰακώβου χριστολογικὸς ὕμνος «Ὁ μονογενῆς Υἱός...». Πρὸ τῆς έναρξεως τῆς ψαλμωδίας αὐτοῦ προηγείτο κατά τοὺς κώ-

δικας Δ και Ζ εὐλογία τοῦ διακόνου. Τὸ «Ὁρθοί» μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ κώδικος Γ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Δ. Λάτα εἰσαχθεῖσα ἐν πομπῇ μεταφορὰ κατὰ τὴν εἴσοδον πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν λοιπῶν Γραφῶν ὑπ' οὐδενὸς κώδικος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, μαρτυρεῖται. Ἀντιθέτως ἡ εἴσοδος ἐγένετο πάντοτε «μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου» καὶ μόνον, πρὸς ἑξαρσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συμβολιζομένου καὶ δι' αὐτοῦ λαλοῦντος Κυρίου.

Ἡ μετὰ τὴν εἴσοδον συναπτὴ, ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου καὶ ὁ τρισάγιος ὕμνος εἰσήχθησαν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου μεταγενεστέρως προφανῶς ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως. Εἰς τὰς βυζαντινὰς λειτουργίας ἡ πρὸ τοῦ τρισαγίου συναπτὴ ἐξέπεσε, ὑπόλειμμα δ' αὐτῆς δέον νὰ θεωρηθῆ ἡ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου («Ὅτι ἅγιος εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν...») παρεμβαλλομένη διακονικὴ παρακέλευσις «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», πιθανῶς δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ διακόνου λεγομένη κατάληξις τῆς ἐκφωνήσεως ταύτης «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Εἰς τὴν λειτουργίαν ὁμοῦς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου διετηρήθη ἡ ἀρχαικωτέρα πρᾶξις, παρὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ ἑτέρας ὁμοίας, παλαιότερας ὁμοῦς, συναπτῆς πρὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος. Εἰς νεωτέραν ἐποχὴν ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου ἐλέγετο, ὡς φαίνεται, μυστικῶς, καθ' ὃν χρόνον ὁ διάκονος ἀπήγγελλε τὴν συναπτὴν. Ἐκ τούτου προήλθε καὶ ὁ ἀδόκιμος χωρισμὸς τῆς εὐχῆς ἀπὸ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῆς εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις. Τὸ μετὰ τὸ «Δόξα καὶ νῦν» τοῦ τρισαγίου «Ἁγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς» ἀποκατεστάθη κατὰ τὸν κώδικα Δ.

Ἡ μετὰ τὸ τρισάγιον εὐλογία («Εἰρήνη πασιν») εἶναι ἀσφαλῶς ὁ μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἱερέων γινόμενος χαιρετισμὸς τοῦ λαοῦ, ὁ πολλακίς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μαρτυρούμενος (πρβλ. «εἰσιὼν ὁ πατὴρ οὐ πρότερον ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβαίνει τοῦτον ἕως ἂν ἅπασιν ὑμῖν εἰρήνην ἐπεύξηται» Κατὰ Ἰουδαίων 3, 6. «Ἐνταῦθα δέξασθε μετὰ ἀγάπης εἰσιόντας ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς καὶ ὅταν εἶπω Ἐί-

ρήνη ὑμῖν' εἶτα εἶπητε 'Καὶ τῷ πνεύματί σου'» Εἰς Ματθαῖον λγ', 35).

Ἡ ἀνάγνωσις προφητικοῦ ἀναγνώσματος εἰς τὸν συριακὸν λειτουργικὸν τύπον μαρτυρεῖται ὑπὸ πατέρων καὶ ἄλλων πηγῶν (Ἀποστολικαὶ Διαταγαί, Χρυσόστομος, Ἰάκωβος Ἐδέσσης). Ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰακώβου μόνον ὁ κῶδιξ Παρισίων S. 303 μαρτυρεῖ ὅτι ἀναγινώσκονται «διεξοδικώτατα τὰ ἱερά λόγια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν Προφητῶν». Τὰ λοιπὰ χειρόγραφα ἐκπροσωποῦν τὴν νεωτέραν πρᾶξιν, καθ' ἣν καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀνεγινώσκοντο μόνον δύο ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀποκαταστήσαντες τὸ προφητικὸν ἀνάγνωσμα ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, ἐπελέξαμεν περικοπὴν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου (κεφ. ξ', 1-16) θέμα ἔχουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Τὸ αὐτὸ κριτήριον ἴσχυσε καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ψαλμῶν τοῦ προκειμένου (ψαλμὸς ρκα') καὶ τοῦ ἀλληλουαρίου (ψαλμὸς πς')· οἱ στίχοι τῶν ψαλμῶν τούτων συνεπτύχθησαν εἰς τέσσαρας, κατὰ τὸν τύπον τῶν μικρῶν ἄσματικῶν ἀντιφώνων. Τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα ἐλήφθη ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου (κεφ. α', 1-18), τὸ δὲ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα ἐκ τῆς περὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν ἐσχάτων προφητείας τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου (κεφ. κα', 20-28). Ἄπαντα τὰ ἀναγνώσματα καὶ οἱ ψαλμοὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν λειτουργικῶν βιβλίων ἤτοι τὸ προφητικὸν ἐκ τοῦ Τριψδίου (β' ἀνάγνωσμα ἑσπερινοῦ Μ. Σαββάτου), τὸ ἀποστολικὸν ἐκ τοῦ Ἀποστόλου (Ἐπιστολὴ Τετάρτης τῆς ΛΑ' ἑβδομάδος), τὸ εὐαγγελικὸν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου (μέρος τῆς περικοπῆς τῆς παννυχίδος τῆς Δευτέρας τῆς Α' ἑβδομάδος τῶν Νηστειῶν). Αἱ καταλήξεις τῆς πρὸ τοῦ εὐαγγελίου συναπτῆς εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς ἀνατολικῆς ομάδος διατηροῦν τὴν ἀρχικὴν τῶν μορφῶν («δεόμεθα, ἐπάκουσον» ἢ «δεόμεθα»). Ἡ κατὰ τὸν βυζαντινὸν τύπον διασκευὴ αὐτῶν («δεηθῶμεν») ἐγένετο μεταγενεστέρως. Τὸ πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου διακονι-

κὸν «Πρόσχωμεν τῇ ἀγία ἀναγνώσει» ἀποκατεστάθη κατὰ τοὺς κώδικας Δ καὶ Ζ. Οἱ λοιποὶ κώδικες ἔχουν τὴν ἀπλουστέραν μορφήν («Πρόσχωμεν»), ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ ἡ παλαιότερα.

Αἱ μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας διακονικαὶ παρακελεύσεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῶν κατηγουμένων καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν θυρῶν εἶναι κατὰ τὸν κώδικα Β ἐκτενέστεραι· μετὰ τὸ «ἡμῖν συνδεθηῆναι» προστίθεται: «μηδεὶς κατὰ τοῦ ἑτέρου λόγον ἢ πονηρίαν ἐχέτω· ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται· τὰς ἀμαρτίας ὑμῶν ἐξομολογήσασθε καὶ μετὰ κατανύξεως συγχωρήσασθε· αἰτήσασθε μετὰ φόβου καὶ τρόμου». Τὸ δὲ «Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν», ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν λαὸν καὶ συνιστῶν προτροπὴν διὰ τὴν ψαλμοδίαν τοῦ τροπαρίου «εἰς τὴν νίψιν τῶν χειρῶν» ἢ τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, μετεθέσαμεν εἰς τὴν φυσικωτέραν αὐτοῦ θέσιν δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν κατηγουμένων καὶ πρὸ τοῦ χερουβικοῦ. Εἰς τὰ χειρόγραφα κεῖται πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῶν κατηγουμένων καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας.

Ὁ ὕμνος «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...» εἰσηλθε μεταγενεστέρως εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἀγίου Ἰακώβου ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως πρὸς κάλυψιν τῆς προπαρασκευῆς τῶν δώρων καὶ τῆς ἐκ βυζαντινῆς πάλιν ἐπιδράσεως εἰσαχθείσης εἰς τὴν ἱεροσολυμιτικὴν πρᾶξιν μεγάλης εἰσόδου. Ἡ προπαρασκευὴ τῶν δώρων - πρόθεσις - ἀρχικῶς ἐγένετο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς θείας λειτουργίας κατὰ τρόπον λίαν ἀπλοῦν. Ἄν ὁ χρόνος θεωρηθῇ ἀνεπαρκῆς καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀσκόπου καθυστερήσεως δύναται ἡ πρόθεσις, κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα, νὰ τελεσθῇ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας. Ὁ κώδιξ Β παρουσιάζει ἔτι μεγαλυτέραν βυζαντινὴν ἐπίδρασιν· ἀντὶ τοῦ ὕμνου «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ...» ἐψάλλετο τὸ «Οἱ τὰ χερουβίμ...». Εἰς τὸν κώδικα Δ σημειοῦνται καὶ τὰ δύο χερουβικά. Προφανῶς πρόκειται περὶ μεταβατικῆς διατάξεως.

Αἱ μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου ἐκτυπούμεναι τρεῖς

εὐχαὶ δύνανται νὰ ἀναγνωσθοῦν μυστικῶς, αἱ δύο μὲν πρῶται, αἱ προπαρασκευαστικαί, πρὸ τῆς εἰσόδου, ἡ δὲ τῆς προθέσεως μετὰ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῶν δώρων ἐπὶ τῆς ἀγίας τραπέζης, ὡς καὶ αἱ τυπικαὶ διατάξεις διαγορεύουν. Ἡ πρώτη εὐχὴ εὔρηται εἰς τοὺς κώδικας Α, Β, Γ, Δ καὶ Ε, ἡ δευτέρα εἰς τοὺς Α, Β, Γ καὶ Ε. Εἰς τὸν κώδικα Α μεταξὺ τῶν δύο τούτων εὐχῶν παρεμβάλλεται καὶ σύντομος εὐχὴ θυμιάματος.

Τὸ διακονικὸν «Στῶμεν καλῶς. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» ἐτέθη εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν, πρὸ δηλαδὴ τῆς εὐχῆς τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ οὐχὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς χειρογράφοις κεῖται. Ὅμοίως καὶ τὰ πρὸ τῆς μεγάλης ἐκτενοῦς, «τῆς καθολικῆς», λεγόμενα «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...» κλπ. καὶ ὁ διάλογος «Μεγαλύνατε τὸν Κύριον σὺν ἑμοῖ...» εἰς τὰ ἀρχαιότερα χειρόγραφα κεῖνται μετὰ τὴν «καθολικὴν» καὶ πρὸ τῶν εὐχῶν. Προετιμήσαμεν κατ' ἐξαιρέσιν τὴν νεωτέραν πρᾶξιν. Αἱ εὐχαὶ μέχρι καὶ τῆς εὐχῆς τοῦ καταπετάσματος ἐλέγοντο μυστικῶς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς συναπτῆς, διὸ καὶ ἐκτυποῦνται μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου.

Ἡ εὐχὴ τοῦ καταπετάσματος «Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν παρρησίαν...» καὶ γενικῶς τὸ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς τμῆμα παρουσιάζει κριτικὰς δυσχερείας. Οὕτω τὸ διὰ μικροτέρων στοιχείων ἐκτυπούμενον τμῆμα τῆς εὐχῆς «καὶ προσφέρειν σοι...θυσίαν αἰνέσεως», παραλείπεται ἀπὸ τοὺς πλείστους καὶ ἀρχαιότερους κώδικας (ὑπάρχει εἰς τοὺς Δ καὶ Ζ) καὶ ἡ εὐχὴ συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ «ἀγίῳ σου θυσιαστηρίῳ» εἰς τὸ «καὶ τὰ περικείμενα». Οὕτως ὁμοίως ἡ εὐχὴ παρουσιάζεται ὡς ἔχουσα δύο ἐκφωνήσεις· «Ὅτι ὑπερεύσπλαγχνος...» καὶ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ...». Ἡ δευτέρα, παραλειπομένη ὑπὸ τοῦ κώδικος Ζ, προσετέθη προφανῶς μεταγενεστέρως. Εἰς τινὰ πάλιν χειρόγραφα τὸ τελευταῖον τμῆμα τῆς εὐχῆς ἀπὸ τοῦ «καὶ τὰ περικείμενα» μετατίθεται μετὰ τὴν

ἀπόκρισιν τοῦ λαοῦ «Ἐλεος, εἰρήνην...». Εἰς τὴν θέσιν πάλιν ταύτην τὸ χειρόγραφον Γ παρεμβάλλει τὴν εὐχὴν «Ἄγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε...», τὸ δὲ Β δύο εὐχάς, τὴν ἀνωτέρω καὶ ἑτέραν («Ἄγιε, ὕψιστε, φοβερὲ...»).

Εἰς τὰ δίπτυχα τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς οἱ κώδικες παρουσιάζουν, ὡς εἶναι ἐπόμενον, πολλὰς παραλλαγὰς. Προετιμήσαμεν τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων τῆς ἀνατολικῆς ομάδος μαρτυρουμένην ἑκτενεστέραν καὶ ἀρχαιοπρεπεστέραν μορφήν, ἀκολουθήσαντες τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β. Mercier. Εἰς ταύτην ἐπεφέραμεν μικρὰς τινὰς ἀλλαγὰς, ἥτοι διετηρήσαμεν τὰ ὑπὸ τῶν κωδίκων Δ καὶ Η μαρτυρούμενα διακονικὰ δίπτυχα τῶν ζώντων, μετακινήσαντες αὐτὰ ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ θεομητορικοῦ μνημοσύνου εἰς τὸ τέλος τῶν ἱερατικῶν διπτύχων τῶν ζώντων, καὶ κατακλείσαντες αὐτὰ διὰ τοῦ «Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν», τοῦ κειμένου μετὰ τὸ τέλος τοῦ θεομητορικοῦ μνημοσύνου. Μετ' αὐτὰ ἐθέσαμεν τὴν περὶ τὸ τέλος τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν αὐτὴν συνάφειαν ἀνήκουσαν διακονικὴν αἰτησιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν προσενεγκάντων τὰ δῶρα, πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν κωδίκων Δ καὶ Ζ μαρτυρουμένης ἀποκρίσεως τοῦ λαοῦ «Καὶ πάντων καὶ πασῶν». Παρελείψαμεν τὰ ὑπὸ μόνου τοῦ κώδικος Β μαρτυρούμενα παρέμβλητα μεταγενέστερα μνημόσυνα, τὰ ἀποτελοῦντα ἀναδίπλωσιν προηγουμένων αἰτημάτων («Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης... Τοῦ ἀγίου Ἰωάννου... Ἐν πρώτοις μνήσθητι...»). Εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν ἑξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων προσεθέσαμεν καὶ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν, κατὰ λογικὴν συνέπειαν καὶ κατὰ τοὺς κώδικας Γ καὶ Η. Τέλος ἐκ τοῦ μνημοσύνου τῶν ζώντων παρελείψαμεν τὴν μόνον ὑπὸ τῶν κωδίκων Β καὶ Γ παρεμβαλλομένην δέησιν «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Χριστοῦ τόποις».

Ἡ παρεμβολὴ τοῦ τέλους τῶν διακονικῶν διπτύχων («Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης...») περὶ τὸ τέλος τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κατακλειούσης αὐτὴν ἐκφωνή-

σεως τοῦ ἱερέως καὶ ἀπαντήσεως τοῦ λαοῦ, ἐπέφερε διάσπασιν τοῦ νοήματος τοῦ τμήματος τούτου καὶ ἀτυχῆ διόρθωσιν τοῦ «Δι' ὄν» τῆς ἐκφωνήσεως εἰς «Δι' ὄν» (κῶδ. Ζ - Δ. Λά-
τας) καὶ δὴ καὶ εἰς «Δός» (Χ. Παπαδόπουλος), γραφή, ἣτις ὑπ' οὐδενὸς κώδικος μαρτυρεῖται. Ἡ ὀρθὴ σειρά τοῦ κατακλείοντος τὴν ἀναφορὰν διὰ λόγου κατὰ τὸ νόημα αὐτοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς: «...διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς γὰρ ἔστιν ὁ μόνος ἀναμάρτητος φανείς ἐπὶ τῆς γῆς· (ἐκφώνως:) δι' ὄν (Χριστὸν) καὶ ἡμῖν καὶ αὐτοῖς (δηλαδὴ τοῖς κεκοιμημένοις, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ τὸ τέλος τῆς εὐχῆς), ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλάνθρωπος δεσπότης, (ὁ λαός:) ἄνες ἄφες, συγχώρησον, ὁ Θεός, τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἐκούσια, τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ, (ὁ ἱερεύς:) χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου...».

Τὰ πρὸ τῆς θείας κοινωνίας, τὰ κατ' αὐτὴν καὶ τὰ μετ' αὐτὴν διετηρήθησαν ὡς ἔχουν εἰς τὰ παλαιὰ χειρόγραφα. Ἡ ἔναρξις τοῦ κοινωνικοῦ μετὰ τὴν σχετικὴν παρακέλευσιν τοῦ διακόνου «Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν» ἐγίνετο μετὰ τὸν μελισμὸν καὶ τὴν πλήρωσιν τοῦ ποτηρίου. Τοῦτο ἐθέσαμεν πρὸ τοῦ μελισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ὕψωσιν. Τὰ λοιπά, ἐκτυπωθέντα μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου, δύνανται νὰ λέγωνται ὑπὸ τῶν ἱερέων κατ' ἰδίαν, ὡς ἐν τῇ σημερινῇ πράξει. Ὁ μελισμὸς καὶ ἡ ἔνωσις ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Ἰακώβου εἶναι πολύπλοκοί πως· ὁ ἄμνος ἐμελίζετο ἀρχικῶς εἰς δύο μέρη, τὸ ἐν ἀβάπτετο εἰς τὸ τίμιον αἶμα καὶ δι' αὐτοῦ ἐσφραγίζετο τὸ ἕτερον ἡμισυ· εἶτα δι' αὐτοῦ ἐσφραγίζετο τὸ πρῶτον ἡμισυ· ἀμφοτέρα συνηνοῦντο καὶ ἐβάπτοντο ἐκ νέου εἰς τὸ ποτήριον· καὶ διὰ τῶν δύο συνηνωμένων ἐσφραγίζοντο οἱ λοιποὶ ἄρτοι· εἶτα ἐμελίζοντο καὶ ἐρρίπτετο εἰς ἕκαστον ποτήριον ἀνὰ μία μερίς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν προσερχομένων εἰς τὴν θείαν κοινωνίαν καὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταλήψεως, προσεφέροντο καὶ καθηγιάζοντο πολλοὶ ἄρτοι καὶ πολλὰ ποτήρια. Διετηρήσαμεν τὴν σχετικὴν διάταξιν ὡς ἔχει εἰς τοὺς κώδικας,

δύναται όμως ένταῦθα νά ακολουθηθῆ ἡ σύγχρονος βυζαντινὴ πρᾶξις, ὡς γνωστοτέρα καὶ ἀπλουστέρα. Ὡς κοινωνικὸν ἐψάλλετο ὁ λγ΄ ψαλμός, ἐπαναλαμβανομένου τοῦ στίχου αὐτοῦ «Γεύσασθε καὶ ἴδετε...» μεθ' ἕκαστον στίχον τοῦ ψαλμοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον. Ἡ ψαλμοδία τοῦ κοινωνικοῦ ἐκάλυπτε τὴν κοινωνίαν τῶν ἱερέων καὶ τοῦ λαοῦ.

Αἱ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν εὐχαί, αἱ διὰ μικρότερων στοιχείων ἐκτυπωθεῖσαι, εἶναι προφανῶς μεταγενέστεραι καὶ δύνανται νά ἀναγνωσθοῦν κατ' ἰδίαν ὑπὸ τῶν ἱερέων, «ἐν τῷ διακονικῷ».

Τέλος, εἰς τὸν κώδικα Γ ἀναγράφονται καὶ δύο ὀπισθάμβωνοι εὐχαί, ἡ ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου γνωστὴ εὐχή «Ὁ θυσίαν αἰνέσεως...», ἡ ὁποία προφανῶς ἐλέγετο κατὰ τὰς καθημερινάς, καὶ ἕτερα «λεγόμενη κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς ἀγίας μεταλήψεως», ἧς ἡ ἀρχὴ «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐσπλαγγνε καὶ πολυέλεε...», ἐν τῇ ὁποίᾳ γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὰ θέματα τῆς νηστείας τῆς Τεσσαρακοστῆς, ὡς περίπου εἰς τὴν ὀπισθάμβωνον εὐχὴν τῆς λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων τοῦ βυζαντινοῦ τύπου, ὡς καὶ «Εὐχή, ἦν τινα ποιεῖ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν λαόν, ὅταν μεταλαβεῖν μέλλωσιν», τὴν γνωστὴν «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀμνὲ καὶ ποιμὴν...» (ἔκδ. Mercier, σελ. 244. 245. 247). Ἡ τελευταία αὕτη εὑρηται καὶ εἰς τὸν κώδικα Ζ. Ὑπὸ τοῦ κώδικος Δ παρατίθεται ἀντὶ τῶν ἀνωτέρω σειρὰ πέντε συντόμων εὐχῶν, ἡτοι «Εὐχή ὀπισθάμβωνος τοῦ ἀγίου Ἰακώβου: Εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις τῆς παναγίας...», «Εὐχή ἄλλη ὀπισθάμβωνος: Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ καταξιώσας...», ἡ διακονικὴ εὐχή «Ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν πορευόμενοι...», ἕτερα εὐχή «Σὺ εἶ ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς...» καὶ ἡ «τελευταία: Ὁ Κύριος εὐλογήσει καὶ ἀγιάσει καὶ φυλάξει...» (ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 244. 246). Ἐξ αὐτῶν ἡ διακονικὴ εὐχή «Ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν...» εὑρηται καὶ εἰς τὸν κώδικα Ζ.

Χάριν τῆς ἱστορίας ἀφέθησαν ὡς εἶχον εἰς τὸ κείμενον αἱ διακονικαὶ αἰτήσεις καὶ αἱ εὐχαί αἱ ἀναφερόμεναι εἰς

τὴν ἁγίαν Πόλιν, τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων πατριαρχῶν, αἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν βασιλέων κλπ. Κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς λειτουργίας ταῦτα ἄς παραμείνουν ὡς ἔχουν ἢ ἄς διευθετηθοῦν καταλλήλως.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ = Δ
 ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ = Δ
 ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ = Δ
 ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ = Δ

(υπόμνημα) = Δ
 ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΚΑΤΑΡΑΧΗΝ = *

1. Δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ μόνῃ ἀληθείᾳ καὶ ἀειπαύστῳ Θεῷ, τῇ ἀπόστολῃ καὶ ἀρχιερασίᾳ ἡμῶν δι' ἰακώβου καὶ ἀλεξάνδρου τῶν ἁγίων καὶ ἀποστόλων καὶ ἐπίσκοπων τῶν αἰώνων ἁμῶν.

Εἶτα ἐξελθόντες ἀπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, λέγει:

Ἐν κλήθει ἁμαρτιῶν περιλαμβανόμενος καὶ ἐξουθενώμενος, δεσποτὰ Κύριε ὁ Θεός μου Ἰησοῦ γὰρ προσέβην πρὸς τὸ θεῖον ταῦτα καὶ ἐκκεκρυμμένα μυστήρια, οὐκ ὡς ἕξις ὑπάρχων, ἀλλ' ὡς τὴν σὴν ἀπαρτὴν ἀγαθότητα, ταῦτα ἀπέμειναι σοὶ τὴν σκηνήν Ὁ Θεός ὤκνησθαι μοι τῷ ἁμαρτωλῷ ἁμαρτον γὰρ εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἶμι ἕξις ἀνταρθεύμενος τῇ λαῶν ταύτῃ καὶ πνευματικῇ τροφῇ, ἐπὶ ἧ ὁ μονογενὴς σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πάλιν κληθεὶς καταστύμενος μυστικῶς πρόκειται εἰς φύσιν, δι' οὗ ταύτην σοὶ τὴν βαπτιστὴν προσάγω, τοῦ καταπεμφθῆναι μοι τὸ Πνεῦμα σου τὸ Παράδοχτον, ἐλογίζην καὶ κατακαίην με πρὸς τὴν λειτουργίαν ταύτην καὶ τὴν παρὰ σοῦ μοι ἐπαγγελθεῖσαν σκηνὴν ἐκτεκρίτως τῷ λαῷ ἐπιβεβληθεῖσαι ταύτην καταλείψων ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητός εἶ καὶ δεδοξαμένως σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς αἰώνων ἁμῶν.

- A. = Ἀναγνώστης
- Δ. = Διάκονος
- Ι. = Ἱερεὺς
- Κ. = Κληρικοί
- Λ. = Λαὸς
- * = Ἀλλαγὴ στίχου (ἐπὶ ἑμμέτρου κειμένου)

**Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ**

ΕΥΧΑΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑΙ

- I. Δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ μό-
νῃ ἀπλῇ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, τῇ ἐνούσῃ καὶ ἁγιαζούσῃ
ἡμᾶς δι' ἑαυτῆς καὶ εἰρηνευούσῃ τὴν ζωὴν ἡμῶν, νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα ἐξιλεούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ θεῖον, λέγει·

Ἐν πλήθει ἁμαρτιῶν μεμολυσμένον με μὴ ἐξουδενώ-
σης, δέσποτα Κύριε ὁ Θεός μου· ἰδοὺ γὰρ προσέρχομαι
τῷ θείῳ τούτῳ καὶ ἐπουρανίῳ μυστηρίῳ, οὐχ ὡς ἄξιος
ὑπάρχων, ἀλλ' εἰς τὴν σὴν ἀφορῶν ἀγαθότητα, ταύτην
ἀφήμι σοὶ τὴν φωνήν· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ·
ἡμαρτον γὰρ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμι
ἄξιος ἀντοφθαλμῆσαι τῇ ἱερᾷ ταύτῃ καὶ πνευματικῇ τρα-
πέζῃ, ἐφ' ἣ ὁ μονογενὴς σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς
Χριστός, ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πάσῃ κηλίδι κατεστι-
γμένῳ μυστικῶς πρόκειται εἰς θυσίαν· δι' οὗ ταύτην σοὶ
τὴν ἱκετηρίαν προσάγω, τοῦ καταπεμφθῆναί μοι τὸ Πνεῦμά
σου τὸ Παράκλητον, ἐνισχύον καὶ καταρτίζον με πρὸς τὴν
λειτουργίαν ταύτην καὶ τὴν παρὰ σοῦ μοι ἐπαγγελθεῖσαν
φωνὴν ἀκατακρίτως τῷ λαῷ ἐπιφθέξασθαι ταύτην κα-
ταξίωσον· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐ-
λογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ
καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

I. Τοῦ κλήρου μέλλοντος τὴν προέλευσιν ποιῆσθαι, λέγει·

Δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ τριαδικῷ καὶ ἐνιαίῳ φωτὶ τῆς μιᾶς Θεότητος, τῆς ἐν Τριάδι μοναδικῶς ὑπαρχούσης καὶ διαιρουμένης ἀδιαιρέτως. Τριάς γὰρ εἷς Θεὸς παντοκράτωρ, οὗ τὴν δόξαν οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται, ἡ δὲ γῆ τὴν αὐτοῦ δεσποτεῖαν καὶ ἡ θάλασσα τὸ αὐτοῦ κράτος καὶ πᾶσα αἰσθητὴ τε καὶ νοητὴ κτίσις τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα κηρύττει πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα ἄρχεται τῶν εὐχῶν·

Εὐεργέτα καὶ βασιλεῦ τῶν αἰώνων καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης δημιουργέ, πρόσδεξαι προσιοῦσάν σοι διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τὴν Ἐκκλησίαν σου· ἐκάστῳ τὸ συμφέρον ἐκπλήρωσον· ἄγαγε πάντας εἰς τελειότητα καὶ ἀξιούς ἡμᾶς ἀπέργασαι τῆς χάριτος τοῦ ἁγιασμοῦ σου, ἐπισυνάγων ἡμᾶς ἐν τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣν περιεποίησω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος τῆς εἰσόδου τῆς συνάξεως·

Ὁ Θεός, ὁ πρόσδεξάμενος Ἄβελ τὰ δῶρα, Νῶε καὶ Ἀβραὰμ τὴν θυσίαν, Ἀαρὼν καὶ Ζαχαρίου τὸ θυμίαμα, πρόσδεξαι καὶ ἐκ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ θυμίαμα τοῦτο εἰς ὁσμὴν εὐωδίας καὶ ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, ὅτι εὐλογημένος ὑπάρχεις καὶ πρέπει σοι ἡ δόξα σὺν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Η ΕΙΣΟΔΟΣ

Δ. Ὁρθοί.

Ὁ μονογενῆς Υἱὸς* καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ* ἀθά-
νατος ὑπάρχων* καὶ καταδεξάμενος* διὰ τὴν ἡμε-
τέραν σωτηρίαν* σαρκωθῆναι* ἐκ τῆς ἁγίας Θεο-
τόκου* καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας* ἀτρέπτως ἐναν-
θρωπήσας* σταυρωθεὶς τε, Χριστὲ ὁ Θεός,* θα-
νάτῳ θάνατον πατήσας* εἰς ὧν τῆς ἁγίας Τριά-
δος,* συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ* καὶ τῷ ἁγίῳ
Πνεύματι* σῶσον ἡμᾶς.

Ι. Κατὰ τὴν προέλευσιν ἀπὸ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας ἕως
τοῦ θυσιαστηρίου λέγει τὴν εὐχήν·

Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μεγαλώνυμος Κύ-
ριος, ὁ δούς ἡμῖν εἴσοδον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων
διὰ τῆς ἐπιδημίας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυ-
ρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-
στοῦ, ἱκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγα-
θότητα, ἐπειδὴ ἔμφοβοὶ ἐσμεν καὶ ἔντρομοι, μέλ-
λοντες παρίστασθαι τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ,
ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν
καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ
τὰ πνεύματα καὶ ἀλλοίωσον τὰ φρονήματα ἡμῶν
πρὸς εὐσέβειαν, ἵνα ἐν καθαρῷ συνειδῶτι προσ-
φέρωμέν σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα, εἰς
ἀθέτησιν τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων, εἰς ἰλα-
σμὸν παντὸς τοῦ λαοῦ σου· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς
καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ'
οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ

ζωοποιῶ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΤΟ ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ

Δ. Τὴν συναπτὴν

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ὀσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν (δεῖνος), τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων

καὶ πανευφήμων ἀποστόλων, ἐνδόξων προφητῶν
καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων
καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ
πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Τὴν εὐχὴν τοῦ τρισαγίου

Οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε καὶ ἀληθινὲ Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν σῶν ἰκετῶν καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ διαβολικοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου καὶ μὴ ἀποστήσης ἀφ' ἡμῶν τὴν σὴν βοήθειαν, μηδὲ βαρυτέρας τῆς ἡμετέρας δυνάμεως παιδείας ἐπαγάγῃς ἡμῖν· ἡμεῖς γὰρ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τὸ νικᾶν τὰ ἀντιπίπτοντα, σὺ δὲ δυνατὸς εἶ, Κύριε, εἰς τὸ σῶζειν ἐκ πάντων τῶν ἐναντιωμάτων· σῶσον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ἐκ τῶν δυσχερῶν τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὴν χρηστότητά σου, ὅπως εἰσελθόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει πρὸς τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον, τὸν μακάριον καὶ τρισάγιον ὕμνον σὺν ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν ἀκατακρίτως ἀναπέμψωμέν σοι καὶ τὴν εὐάρεστον σοι καὶ θείαν ἐπιτελέσαντες λειτουργίαν, καταξιωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

(ἐκφώνως) Ὅτι ἅγιος εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις κατοικεῖς καὶ ἐπαναπαύῃ καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ἅγιος ὁ Θεός,* ἅγιος ἰσχυρός,* ἅγιος ἀθάνατος,* ἐλέησον ἡμᾶς (γ').

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων Ἀμήν. Ἁγία Τριάς,* ἐλέησον ἡμᾶς.

ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

I. Εἰρήνην πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

A. Ἀναγινώσκει τὴν προφητείαν

Προφητείας Ἡσαίου τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος· Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ· ἦκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σέ ἀνατέταλκεν. Ἴδου σκότος καλύψει γῆν καὶ γνόφος ἐπ' ἔθνη, ἐπὶ δὲ σέ φανήσεται Κύριος καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐπὶ σέ ὀφθήσεται. Καὶ πορεύσονται βασιλεῖς τῷ φωτί σου καὶ ἔθνη τῇ λαμπρότητί σου. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἦκασιν πάντες οἱ υἱοὶ σου μακρόθεν καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται. Τότε ὄψει καὶ εὐφρανθήσῃ καὶ φοβηθήσῃ καὶ ἐκστήσῃ τῇ καρδίᾳ, ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σέ πλοῦτος θαλάσσης καὶ ἐθνῶν καὶ λαῶν· καὶ ἤξουσὶ σοὶ ἀγγέλαι καμήλων καὶ καλυψουσί σε κάμηλοι Μαδιὰμ καὶ Γαιφά· πάντες ἐκ Σαβὰ ἤξουσι, φέροντες χρυσίον καὶ λίβανον οἴσουσι καὶ λίθον τίμιον καὶ τὸ σωτήριον Κυρίου εὐαγγελιοῦνται. Καὶ πάντα τὰ πρόβατα Κηδάρ συναχθήσονται σοὶ καὶ κριοὶ Ναβαιῶθ ἤξουσὶ σοὶ καὶ ἀνενεχθήσεται δεκτὰ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου καὶ ὁ οἶκος τῆς προσευχῆς μου δοξασθήσεται. Τίνες οἶδε ὡς νεφέλαι πέτανται καὶ ὡσεὶ περιστεραιὶ σὺν νεοσοῖς; Ἐμὲ αἱ νῆσοι ὑπέμειναν καὶ πλοῖα Θαρσεῖς ἐν πρώτοις ἀγαγεῖν τὰ τέκνα σου μακρόθεν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ

τὸν χρυσὸν αὐτῶν μετ' αὐτῶν καὶ διὰ τὸ ὄνομα Κυρίου
τὸ ἅγιον καὶ διὰ τὸ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἔνδοξον εἶναι.
Καὶ οἰκοδομήσουσιν ἄλλογενεῖς τὰ τείχη σου καὶ οἱ βα-
σιλεῖς αὐτῶν παραστήσονται σοι· διὰ γὰρ ὀργὴν μου ἐπά-
ταξά σε καὶ διὰ ἔλεον ἠγάπησά σε. Καὶ ἀνοιχθήσονται αἱ
πύλαι σου διαπαντός, ἡμέρας καὶ νυκτὸς οὐ κλεισθήσου-
νται, εἰσαγαγεῖν πρὸς σέ δύναμιν ἐθνῶν καὶ βασιλεῖς αὐ-
τῶν ἀγομένους· τὰ γὰρ ἔθνη καὶ οἱ βασιλεῖς, οἵτινες οὐ
δουλεύσουσί σοι, ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἔθνη ἐρημία ἐρημω-
θήσεται. Καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου πρὸς σέ ἤξει ἐν κυπαρίσ-
σω καὶ πεύκῃ καὶ κέδρω ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἅγιόν
μου· καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου δοξάσω. Καὶ πορεύ-
σονται πρὸς σέ δεδοικότες οἱ υἱοὶ τῶν ταπεινωσάντων σε
καὶ παροξυνάντων σε· καὶ προσκυνήσουσι τὰ ἴχνη τῶν
ποδῶν σου πάντες, οἱ παρώξυνάν σε. Καὶ κληθήσῃ Πόλις
Κυρίου, Σιών ἁγίου Ἰσραὴλ, διὰ τὸ γεγενῆσθαι σε ἐγκα-
ταλελειμμένην καὶ μεμισημένην καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν· καὶ
θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν·
καὶ θηλάσεις γάλα ἐθνῶν καὶ πλοῦτον βασιλέων φάγεσαι·
καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ σῶζων σε καὶ ἐξαιρούμενός
σε, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ.

Λ. Τὸ προκείμενον - Ψαλμὸς ρκα'

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· Εἰς οἶκον Κυρίου
πορευσόμεθα.

Στίχ. α' Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς ἀύλαις
σου Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις,
ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. β' Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ Κυρίου,
μαρτύριον τῷ Ἰσραὴλ, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι
Κυρίου· ὅτι ἐκεῖ ἐκάθησαν θρόνοι εἰς κρίσιν, θρόνοι ἐπὶ
οἶκον Δαβίδ.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. γ' Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλήμ
καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε· γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ
δυνάμει σου καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. δ' Ἔνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίων μου
ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ· ἔνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ
Θεοῦ ἡμῶν ἐξεζήτησα ἀγαθά σοι.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

A. Ἀναγινώσκει τὸν ἀπόστολον

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἰάκωβος, Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος,
ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν. Πᾶσαν
χαρὰν ἠγήσασθε, ἀδελφοί μου ὅταν πειρασμοῖς περιπέ-
σητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς
πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέ-
λειον ἐχέτω, ἵνα ᾗτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι ἐν μηδενὶ λει-
πόμενοι. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ
τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος καὶ
δοθήσεται αὐτῷ. Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος·
ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζο-
μένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. Μὴ γὰρ οἴεσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖ-
νος ὅτι λήψεται τι παρὰ τοῦ Κυρίου. Ἄνῆρ δίψυχος, ἀκα-
τάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Καυχάσθω δὲ ὁ
ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ
ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. Ἀνέ-
τειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον
καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώ-
που αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις
αὐτοῦ μαρανθήσεται. Μακάριος ἄνῆρ ὃς ὑπομένει πει-
ρασμόν, ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς
ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.
Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζο-
μαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐ-
τὸς οὐδένα. Ἐκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπι-

θυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. Εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκίει θάνατον. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἄνωθὲν ἐστὶ καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. Βουλευθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Ι. Τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου

Σοὶ τῷ πεπληρωμένῳ πάσης εὐωδίας καὶ εὐφροσύνης, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ὧν δέδωκας ἡμῖν προσφέρομεν τὸ θυμίαμα τοῦτο· ἀναληφθῆτω δὴ, δεόμεθά σου, ἐκ τῶν πενιχρῶν ἡμῶν χειρῶν εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας καὶ ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ. Τὸ ἀλληλουάριον - Ψαλμὸς πς'

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. α' Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις· ἀγαπᾷ Κύριος τὰς πύλας Σιών ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. β' Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ· μνησθήσομαι Ῥαὰβ καὶ Βαβυλῶνος τοῖς γινώσκουσί με· καὶ ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ Τύρος καὶ λαὸς τῶν Αἰθιο-

πων, οὔτοι ἐγενήθησαν ἐκεῖ.

Ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Στίχ. γ' Μήτηρ Σιών, ἐρεῖ ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψιστος.

Ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Στίχ. δ' Κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ ὡς εὐφραινομένων πάντων ἢ κατοικία ἐν σοί.

Ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Δ. Μετὰ τὸ ἄλληλούϊα λέγει τὴν ἐκτενῆ

Εἶπωμεν πάντες· Κύριε, ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Κύριε παντοκράτορ, ἐπουράνιε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν δεόμεθα, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος) πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου καὶ νίκης αὐτῶν δεόμεθα.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ τῆς

βασιλευούσης, πάσης πόλεως και χώρας δεόμεθα.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου και ἀνάγκης, αἰχμαλωσίας, πικροῦ θανάτου και τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ περιστῶτος λαοῦ και ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον και μέγα ἔλεος ἰκετεύομέν σε, σπλαγχνίσθητι και ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου και εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει και οἰκτιρμοῖς, ὕψωσον κέρας χριστιανῶν τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου και ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῇ πρεσβείᾳ τῆς πανάγνου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τοῦ προδρόμου και τῶν ἀποστόλων σου και πάντων τῶν ἁγίων σου, ἰκετεύομέν σε, πολυέλεε Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου και ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

I. Τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου

Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλόνηρωπε Κύριε, τὸ τῆς σῆς γνώσεως ἀκήρατον φῶς και τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων σου κατανόησιν· ἐνθες ἡμῖν και τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθω-

μεν, πάντα πρὸς εὐαρέστησιν σὴν καὶ φρονοῦντες
καὶ πράττοντες·

(ἐκφώνως) σὺ γὰρ εἶ ὁ εὐαγγελισμὸς καὶ ὁ
φωτισμὸς, σωτὴρ καὶ φύλαξ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν
σωμάτων ἡμῶν, ὁ Θεός, καὶ ὁ μονογενὴς σου
Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ
αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Πρόσχωμεν τῇ ἀγίᾳ ἀναγνώσει.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα.

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅταν ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρα-
τοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρή-
μωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ
ὄρη καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν καὶ οἱ ἐν ταῖς
χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι ἡμέραι ἐκδική-
σεως αὐταὶ εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.
Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις
ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ
τῆς γῆς καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στό-
ματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ
ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι
πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ
σελήνῃ καὶ ἀστροῖς καὶ ἐπὶ γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ,
ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων
ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκου-
μένη· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. Καὶ
τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ
μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων

γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε.

Δ. Ὅτε πληροῦται τὸ Εὐαγγέλιον, λέγει·

Σχολάσωμεν ἐκτενωῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (δεῖνος) πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον οἱ πάντες παρὰ τοῦ Κυρίου διεληθεῖν αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν

πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτη-
σώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ
εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ
καὶ ὑγείᾳ ἐκτελέσαι ἡμᾶς παρὰ τοῦ Κυρίου αἰ-
τησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα καὶ
ἀνεπαίσχυντα καὶ καλὴν ἀπολογία τὴν ἐπὶ τοῦ
φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰ-
τησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογη-
μένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθέ-
νου Μαρίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου
προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θεί-
ων καὶ πανευφήμεων ἀποστόλων, ἐνδόξων προ-
φητῶν καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων μετὰ πάντων
τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς
καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ
τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τὴν εὐχὴν μετὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον

‘Ο ἐνηχήσας ἡμῖν, Θεός, τὰ θεῖά σου καὶ σω-
τήρια λόγια, φώτισον τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν ἁμαρ-
τωλῶν εἰς τὴν τῶν προαναγνωσθέντων κατάλη-

ψιν, ὡς μὴ μόνον ἀκροατὰς ὀφθῆναι τῶν πνευματικῶν ἀσμάτων, ἀλλὰ καὶ ποιητὰς πράξεων ἀγαθῶν, πίστιν μετερχομένους ἀνύπουλον, βίον ἀμεμπτον, πολιτείαν ἀνέγκλητον·

(ἐκφώνως) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει·

Δέσποτα ζωοποιέ καὶ τῶν ἀγαθῶν χορηγέ, ὁ δούς τοῖς ἀνθρώποις τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν, καταξίωσον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἀγιασμῷ καὶ ταύτην σοι τὴν θείαν ἐπιτελέσαι λειτουργίαν, εἰς ἀπόλαυσιν τῆς μελλούσης μακαριότητος·

(ἐκφώνως) ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι καὶ εἰς φῶς ἀληθείας ὀδηγούμενοι, σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Δ. Μὴ τις τῶν κατηχουμένων, μὴ τις τῶν ἀμυήτων,

μή τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεθῆναι.

Ἄλλήλους ἐπίγνωτε· τὰς θύρας ὀρθοὶ πάντες.

ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ

- Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.
- Λ. Σιγήσατω πᾶσα σὰρξ βροτεία* καὶ στήτω μετὰ φόβου καὶ τρόμου* καὶ μηδὲν γήινον ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω.* ὁ γὰρ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων,* Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν,* προέρχεται σφαγιασθῆναι* καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς.* προηγούονται δὲ τούτου* οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων* μετὰ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,* τὰ πολυόμματα χειρουβὶμ* καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα σεραφίμ,* τὰς ὄψεις καλύπτοντα* καὶ βοῶντα τὸν ὕμνον.* Ἄλληλούϊα.

I. Προερχομένων τῶν ἁγίων, βαστάζων τὸν τίμιον καὶ θεῖον σταυρόν, εὐχεται τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου καὶ οὐρανοβάμονος Διονυσίου

Τὸ φρικτὸν σου, Κύριε, καταλαβόντες δάπεδον, θαμβούμεθα τὸ πρόσωπον, τῇ λαμπρᾷ σου τραπέζῃ προσερχόμενοι καὶ πέλας τοῦ φοβεροῦ σου γινόμενοι βήματος κλονούμεθα τῷ παλμῷ, τὰ μέλη βραττόμενοι, ἀνεφικτον ἱερὸν θῦμα προσάγοντες· τίς γὰρ τῶν γηγενῶν προσηλωμένος τοῖς πάθεσιν ἀξίως τηλικούτων μυστηρίων ἐφάψασθαι δύναται; ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν παρρησίαν τὸ τῆς φύσεως

ἄστατον καὶ συνειδήσεις ἐναγεῖς τῷ
νῶ καταργάζεται καὶ σκότος ἐπάγει
τῆς ψυχῆς τῷ βλέμματι ἄσεμνος πο-
λιτεία καὶ βίος ἐπίμωμος· ὅθεν δε-
δίαμεν καὶ τῷ φόβῳ κλονούμεθα,
μήπως ἀναξίως τῶν δώρων ἀψάμε-
νοι, τρέψωμεν καθ' ἑαυτῶν τὸ θεῖον
εἰς ἐκδίκησιν. Δι' ὃ καθικετεύομεν
τὴν φιλανθρωπίαν σου· δὸς ἡμῖν ἀδε-
ῶς τῶν ἀγίων σου μυστηρίων ἐφά-
ψασθαι καὶ ἐνδυνάμωσον ἡμᾶς ψυχῇ
καὶ σώματι καὶ χάρισαι ἡμῖν ἀνώ-
μως ἱεουργῆσαι τῇ σῇ ἀρρήτῳ δυ-
νάμει· πάντα γὰρ διὰ σοῦ γίνεται
καὶ πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ
μεγαλοπρέπεια, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων· ἀμήν.

**Καὶ συνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ θεσπεσίου Βα-
σιλείου**

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων
ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδο-
ναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν
ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῦ τῆς δό-
ξης· τὸ γὰρ διακονῆσαί σοι μέγα καὶ
φοβερόν καὶ ταῖς ἐπουρανίοις δυνά-
μεσιν ἀπρόσιτον· ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν
ἄμετρόν σου φιλανθρωπίαν ἀτρέπτως

καὶ ἀναλλοιώτως γέγονας ἄνθρωπος
καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας καὶ
τῆς λειτουργικῆς καὶ ἀναιμάκτου θυ-
σίας τὴν ἱερουργίαν ἡμῖν παρέδωκας,
ὡς δεσπότης τῶν ἀπάντων. Σὺ γάρ,
Κύριε, δεσπόζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ
ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὁ ἐπὶ
θρόνου χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ
τῶν σεραφίμ κύριος καὶ βασιλεὺς
τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν
ἁγίοις ἀναπαυόμενος. Σὲ δυσωπῶ
τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον, ἐπί-
βλεψον ἐπ' ἐμὲ τὸν ἀχρεῖον δοῦλόν
σου καὶ ἰκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ
παναγίου σου Πνεύματος, ἐνδεδυμέ-
νον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παρα-
στῆναι τῇ ἁγία σου ταύτῃ τραπέζῃ
καὶ ἱεουργῆσαι τὸ ἅγιόν σου σῶμα
καὶ τὸ τίμιόν σου αἷμα. Σοὶ γάρ
κλίνω τὸν ἑμαυτοῦ αὐχένα καὶ δέο-
μαί σου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρό-
σωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκι-
μάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ' ἀξίω-
σον προσενεχθῆναί σοι τὰ δῶρα ταῦ-
τα καὶ δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ
ἐλαχίστου δούλου σου· σὺ γάρ εἶ
ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ
δεχόμενος, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ
σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ
ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ

καὶ ἀγαθῶ καὶ ζωοποιῶ σου Πνεύ-
ματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ι. Ὅτε τεθῶσιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τὰ ἅγια δῶρα πρὸ τοῦ κα-
λυφθῆναι αὐτὰ μετὰ τῆς νεφέλης, εὐχεται τὴν εὐχὴν τῆς
προθέσεως·

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον,
τὴν τροφήν τοῦ παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν
Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυ-
τρωτὴν καὶ εὐεργέτην, εὐλογοῦντα καὶ ἀγιάζον-
τα ἡμᾶς, αὐτὸς εὐλόγησον τὴν πρόθεσιν ταύτην
καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιον σου
θυσιαστήριον· μνημόνευσον ὡς ἀγαθὸς καὶ φι-
λάνθρωπος τῶν προσενεγκάντων καὶ δι' οὓς
προσῆνεγκαν καὶ χάρισαι αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς
σωτηρίαν αἰτήματα καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους δια-
φύλαξον ἐν τῇ ἱεουργίᾳ τῶν θείων σου μυστη-
ρίων· ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον
καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ
τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ αἰεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἔτι τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Εὐχεται τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος

Δέσποτα παντοκράτορ, βασιλεῦ τῆς δόξης, ὁ
Θεὸς ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν,
αὐτὸς πάρεσο ἡμῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπικα-
λουμένοις σε καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ αἰσχύνης

παραπτωμάτων, κάθαρον ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰ φρονήματα ἀπὸ μιαρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ κοσμικῆς ἀπάτης καὶ πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ πρόσδεξαι ἐκ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἀμαρτωλῶν τὸ θυμίαμα τοῦτο εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ὡς προσεδέξω τὴν προσφορὰν Ἄβελ καὶ Νῶε καὶ Ἀαρὼν καὶ Σαμουὴλ καὶ πάντων καὶ ἁγίων σου, ρύόμενος ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος καὶ σῶζων εἰς τὸ πάντοτε εὐαρεστεῖν καὶ προσκυνεῖν καὶ δοξάζειν σὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Δ. Ἐν σοφίᾳ Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ι. Καλύπτει τὰ ἅγια μετὰ τῆς νεφέλης καὶ ἄρχεται

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν,

Ι.-Λ. Πατέρα παντοκράτορα,* ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,* ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.* Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,* τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ,* τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα* πρὸ πάντων τῶν αἰώνων* φῶς ἐκ φωτός,* Θεὸν ἀληθινόν* ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ* γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα,* ὁμοούσιον τῷ Πατρί,* δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.* Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους* καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν* κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν* καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου* καὶ Μαρίας τῆς παρθένου* καὶ ἐνανθρω-

πήσαντα.* Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν* ἐπὶ Πον-
τίου Πιλάτου* καὶ παθόντα καὶ ταφέντα* καὶ
ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,* κατὰ τὰς Γραφάς.*
Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς* καὶ καθεζό-
μενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς* καὶ πάλιν ἐρχόμε-
νον μετὰ δόξης* κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς,*
οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.* Καὶ εἰς τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον,* τὸ Κύριον,* τὸ ζωοποιόν,*
τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον,* τὸ σὺν Πατρὶ
καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον* καὶ συνδοξαζόμε-
νον,* τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.* Εἰς μίαν,
ἀγίαν,* καθολικὴν* καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.*
Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.*
Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν* καὶ ζωὴν τοῦ
μέλλοντος αἰῶνος.* ἀμήν.

ΑΣΠΑΣΜΟΣ - ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Δ. Στῶμεν καλῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Τὴν εὐχὴν τοῦ ἀσπασμοῦ

Ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ἀξιῶν ἡμᾶς
ἀπέργασαι τῆς ὥρας ταύτης τοὺς ἀναξιῶντες, φι-
λάνθρωπε, ἵνα, καθαρεύοντες παντὸς δόλου καὶ
πάσης ὑποκρίσεως, ἐνωθῶμεν ἀλλήλοις τῷ τῆς
εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ, βεβαιούμε-
νοι τῷ τῆς σῆς θεογνωσίας ἁγιασμῷ διὰ τοῦ
μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ
Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλο-
γητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωο-

ποιῶ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων.

(ἐκφώνως) Ὅτι Θεὸς εἰρήνης, ἐλέους, ἀγά-
πης, οἰκτιρμῶν καὶ φιλανθρωπίας ὑπάρχεις καὶ
ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ
πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Ἀσπασώμεθα ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ἀγάπην

Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Ἐπικλινόμενος λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Ὁ μόνος Κύριος καὶ ἐλεήμων Θεός, τοῖς κλί-
νουσι τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου
σου θυσιαστηρίου καὶ ἐπιζητοῦσι τὰς παρὰ σοῦ
πνευματικὰς δωρεὰς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου
τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς ἐν πάσῃ
εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ ἀναφαιρέτῳ, ὁ ἐν ὑψηλοῖς
κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν.

(ἐκφώνως) Ὅτι αἰνετὸν καὶ προσκυνητὸν καὶ
ὑπερένδοξον ὑπάρχει τὸ πανάγιον ὄνομά σου,
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
τος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ἄρχῃ τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ κλητοῦ ἀποστόλου καὶ δικαίου

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Πρῶτον ἐπεύχεται τοῖς συμπαραισταμένοις λέγων·

Ὁ Κύριος εὐλογήσει πάντας ἡμᾶς καὶ συνδιακονήσει καὶ ἀξίους ποιήσει τῆς παραστάσεως τοῦ ἁγίου αὐτοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα λέγει καθ' ἑαυτὸν ἱστάμενος·

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία (γ').

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου (γ').

Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου (γ'),

τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ κλίνας ἔνθεν καὶ ἔνθεν λέγει πρὸς τοὺς συλλειτουργοὺς·

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἔμοι καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Κ. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι.

Μνήσθητι ἡμῶν, δέσποτα.

- I. Μνησθείη ὑμῶν Κύριος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.
- Δ. Ἄρχεται τῆς καθολικῆς συναπτῆς
 Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Σῶσον, ἐλέησον, οἰκτίρησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῆ χάριτι.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ Θεοῦ φιλάνθρωπίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μόνης ταύτης καὶ τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ γῆς περάτων μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως (τοῦ δεινός) τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
- Λ. Κύριε, ἐλέησον.
- Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοστέπτων ὀρθοδόξων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ

τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τῆς οὐρανόθεν βοή-
θειας, σκέπης καὶ νίκης αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πό-
λεως καὶ τῆς βασιλευούσης, πάσης πόλεως καὶ
χώρας καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ εὐλαβείᾳ
Θεοῦ οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας
αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούν-
των ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ με-
μνημένων τῶν πενήτων, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ξέ-
νων καὶ ἐπιδεδομένων καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν
ὥστε τοῦ μνημονεύειν αὐτῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐν γῆρα καὶ ἀδυναμίᾳ ὄντων, νοσοῦν-
των, καμνόντων καὶ τῶν ὑπὸ πνευμάτων ἀκα-
θάρτων ἐνοχλουμένων, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τα-
χείας ἰάσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ ἀγνείᾳ καὶ ἀσκήσει
καὶ ἐν σεμνῷ γάμῳ διαγόντων καὶ τῶν ἐν ὄρεσι
καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς ἀγωνιζο-
μένων ὁσίων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων
χριστιανῶν καὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ ἐξο-
ρίαις καὶ ἐν φυλακαῖς καὶ πικραῖς δουλείαις
όντων ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκά-
στου εἰς τὰ οἰκεῖα μετὰ χαρᾶς τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν παρόντων καὶ συνευχομένων ἡμῖν
ἐν ταύτῃ τῇ ἀγίᾳ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ πα-
τέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, σπουδῆς, καμάτου
καὶ προθυμίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῆς θλιβομένης
καὶ καταπονουμένης, ἐλέους καὶ βοηθείας Θεοῦ
ἐπιδεδομένης καὶ ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων,
υγείας τῶν ἀσθενούντων, ἀναρρύσεως τῶν αἰχμα-
λώτων, ἀναπαύσεως τῶν προκεκοιμημένων πα-
τέρων τε καὶ ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως
πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς
ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης
καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐκτενέστερον ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, ὄμβρων
εἰρηνικῶν, δρόσων ἀγαθῶν, καρπῶν εὐφορίας,
τελείας εὐετηρίας καὶ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου τοῦ
ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εἰσακουσθῆναι καὶ εὐπρόσδεκτον γενέσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ καταπεμφθῆναι ἡμῖν πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρμούς αὐτοῦ ἐπὶ πάντας ἡμᾶς καὶ τοῦ καταξιοθῆναι πάντας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκτενῶς δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν ἁγίων ἀποστόλων, Στεφάνου τοῦ πρωτοδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος, Μωυσέως, Ἀαρῶν, Ἡλιοῦ, Ἐλισσαίου, Σαμουήλ, Δαβίδ, Δανιήλ τῶν προφητῶν καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προκειμένων τιμίων καὶ ἐπουρανίων, ἀρρήτων, ἀχράντων, ἐνδόξων, φοβερῶν, φρικτῶν, θείων δώρων καὶ σωτηρίας τοῦ παρεστῶτος καὶ προσφέροντος αὐτὰ τιμίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἱερέως (δεῖνος) Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Ι. Τοῦ διακόνου λέγοντος τὴν καθολικὴν ὁ ἱερεὺς κλίνων λέγει καθ' ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου

Ὁ ἐπισκεψάμενος ἡμᾶς ἐν ἐλέει

καὶ οἰκτιρμοῖς, δέσποτα Κύριε, καὶ
χαρισάμενος παρρησίαν ἡμῖν τοῖς
ταπεινοῖς καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀνα-
ξιόις δούλοις σου παριστάναι τῷ ἁγίῳ
σου θυσιαστηρίῳ καὶ προσφέρειν σοι
τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ ἀναίμακτον
θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτη-
μάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοη-
μάτων, ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἄ-
χρεῖον δοῦλόν σου καὶ ἐξάλειψόν
μου τὰ παραπτώματα διὰ τὴν σὴν
εὐσπλαγχνίαν καὶ καθάρισόν μου τὰ
χείλη καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ παντὸς
μολυσμοῦ σαρκὸς τε καὶ πνεύματος
καὶ ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ πάντα λο-
γισμὸν αἰσχρὸν τε καὶ ἀσύνητον· καὶ
ικάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ πανα-
γίου σου Πνεύματος εἰς τὴν λει-
τουργίαν ταύτην καὶ πρόσδεξαί με
διὰ τὴν ἀγαθότητά σου, προσεγγί-
ζοντα τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ·
καὶ εὐδόκησον, Κύριε, δεκτὰ γενέ-
σθαι τὰ προσαγόμενά σοι δῶρα ταῦ-
τα διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν, συγκα-
ταβαίνων ταῖς ἑμαῖς ἀσθενείαις, καὶ
μὴ ἀπορρίψης με ἀπὸ τοῦ προσώπου
σου μηδὲ βδελύξῃ τὴν ἐμὴν ἀνα-
ξιότητα, ἀλλ' ἐλέησόν με, ὁ Θεός,
κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ
τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου πα-

ρένεγκε τὰ ἀνομήματά μου, ἵνα ἀκα-
τακρίτως προσελθὼν κατενώπιον τῆς
δόξης σου, καταξιωθῶ τῆς σκέπης
τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τῆς
ἐλλάμψεως τοῦ παναγίου σου Πνεύ-
ματος καὶ μὴ ὡς δοῦλος ἀμαρτίας
ἀποδόκιμος γένωμαι, ἀλλ' ὡς δοῦ-
λος σὸς εὖρω χάριν καὶ ἔλεος καὶ
ἄφεσιν ἀμαρτιῶν ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν
τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ναί, δέσποτα
παντοκράτορ, παντοδύναμε Κύριε,
εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου καὶ
χάρισαί μοι τὴν ἀμνηστίαν τῶν κα-
κῶν μου· σὺ γὰρ εἶ ὁ τὰ πάντα ἐνερ-
γῶν ἐν πᾶσι καὶ τὴν παρὰ σοῦ πάν-
τες ἐπιζητοῦμεν ἐπὶ πᾶσι βοήθειάν
τε καὶ ἀντίληψιν καὶ τοῦ μονογενοῦς
σου Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζωο-
ποιοῦ καὶ ὁμοουσίου σου Πνεύμα-
τος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ ἐπισυνάπτει τὴν εὐχὴν ταύτην

Ὁ Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφα-
τόν σου φιλανθρωπίαν ἐξαποστεί-
λας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν εἰς τὸν
κόσμον, ἵνα τὸ πεπλανημένον ἐπα-
ναστρέψῃ πρόβατον, μὴ ἀποστραφῆς
ἡμᾶς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἐγχειροῦν-
τάς σοι τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ

ἀναίμακτον θυσίαν· οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν πεποιθότες ἐσμέν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἐλέει σου τῷ ἀγαθῷ, δι' οὗ τὸ γένος ἡμῶν περιποιῆ. Καὶ νῦν ἰκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, ἵνα μὴ γένηται εἰς κατάκριμα τῷ λαῷ σου τὸ οἰκονομηθὲν ἡμῖν τοῦτο πρὸς σωτηρίαν μυστήριον, ἀλλ' εἰς ἐξάλειψιν ἀμαρτιῶν, εἰς ἀνανέωσιν ψυχῶν καὶ σωμάτων, εἰς εὐαρέστησιν σὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς· ὅτι φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ πρέπει σοι ἡ δόξα, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ συνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς καὶ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν ὁδοὺς εἰς σωτηρίαν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν οὐρανίων μυστηρίων ἀποκαλύψεις, ὁ θέμενος ἡμᾶς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἐν τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, εὐδόκησον, δέσποτα, γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης, λειτουργοὺς τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ πρόσδεξαι ἡμᾶς προσεγγίζοντας τῷ ἁγίῳ

σου θυσιαστηρίῳ κατὰ τὸ πλῆθος
τοῦ ἐλέους σου, ἵνα γενώμεθα ἄξιοι
τοῦ προσφέρειν σοι δῶρά τε καὶ
θυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτῶν καὶ τῶν τοῦ
λαοῦ σου ἀγνοημάτων· καὶ δὸς ἡμῖν,
Κύριε, μετὰ παντὸς φόβου καὶ συν-
ειδήσεως καθαρᾶς προσκομίσαι σοι
τὴν πνευματικὴν ταύτην καὶ ἀναί-
μακτον θυσίαν, ἣν προσδεξάμενος
εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ
νοερόν σου θυσιαστήριον εἰς ὄσμὴν
εὐωδίας, ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τὴν
χάριν τοῦ παναγίου σου Πνεύματος.
Ναί, ὁ Θεός, ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς
καὶ ἔπιδε ἐπὶ τὴν λογικὴν ταύτην
λατρείαν ἡμῶν καὶ πρόσδεξαι αὐ-
τήν, ὡς προσεδέξω Ἄβελ τὰ δῶρα,
Νῶε τὰς θυσίας, Ἀβραάμ τὰς ὀλο-
καρπώσεις, Μωυσέως καὶ Ἀαρῶν
τὰς ἱερωσύνας, Σαμουὴλ τὰς εἰ-
ρηνικὰς, Δαβὶδ τὴν μετάνοιαν, Ζα-
χαρίου τὸ θυμίαμα· ὡς προσεδέξω
ἐκ χειρὸς τῶν ἁγίων σου ἀποστό-
λων τὴν ἀληθινὴν ταύτην λατρείαν,
οὕτως πρόσδεξαι καὶ ἐκ χειρὸς ἡμῶν
τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ προκείμενα δῶ-
ρα ταῦτα ἐν τῇ χρηστότητί σου καὶ
δὸς γενέσθαι τὴν προσφορὰν ἡμῶν
εὐπρόσδεκτον, ἡγιασμένην ἐν Πνεύ-
ματι ἁγίῳ, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἡμε-

τέρων πλημμελημάτων και τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοημάτων και εἰς ἀνάπαυσιν τῶν προκοιμηθέντων ψυχῶν, ἵνα και ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ και ἁμαρτωλοὶ και ἀνάξιοι δοῦλοί σου, καταξιωθέντες ἀδόλως λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, λάβωμεν τὸν μισθὸν τῶν πιστῶν και φρονίμων οἰκονόμων και εὐρωμεν χάριν και ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεώς σου τῆς δικαίας και ἀγαθῆς.

Και πάλιν ἐπισυνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ καταπετάσματος

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισας ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον και ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Καταξιωθέντες οὖν εἰσελθεῖν εἰς τόπον σκηνώματος δόξης σου, ἔσω τε γενέσθαι τοῦ καταπετάσματος και τὰ ἅγια τῶν ἁγίων κατοπεῦσαι, προσπίπτομεν τῇ ἀγαθότητί σου, δέσποτα, ἐλεῆσαι ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἐμφοβοὶ ἐσμεν και ἔντρομοι μέλλοντες παρίστασθαι τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ.

καὶ προσφέρειν σοὶ τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· ἐξάποστειλον ἐφ' ἡμᾶς, ὁ Θεός, τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν καὶ ἀγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ἀλλοίωσον ἡμῶν τὰ φρονήματα πρὸς εὐσέβειαν, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ συνειδῶτι προσφέρωμέν σοὶ ἔλεον, εἰρήνην, θυσίαν αἰνέσεως·

καὶ τὰ περικείμενα τῇ ἱερᾷ ταύτῃ τελετῇ συμβολικῶς ἀμφιάσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀνακαλύψας, τηλαυγῶς ἡμῖν ἀνάδειξον καὶ τὰς νοεράς ἡμῶν ὄψεις τοῦ ἀπεριλήπτου σου φωτὸς ἀποπλήρωσον καὶ καθάρας τὴν πτωχείαν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἀξίαν ἀπεργασαί τῆς φοβερᾶς ταύτης καὶ φρικτῆς παραστάσεως· ὅτι ὑπερέσπλαγχνος καὶ ἐλεήμων Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

(ἐκφώνως) Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Η ΑΓΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

- I. Ειρήνη πᾶσιν.
Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.
Δ. Στῶμεν καλῶς, στῶμεν εὐλαβῶς, στῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ κατανύξεως, πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναφορᾷ ἐν εἰρήνῃ τῷ Θεῷ προσφέρειν.
Λ. Ἔλεος, εἰρήνην, θυσίαν αἰνέσεως.
I. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν.
Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.
I. Ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας.
Λ. Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον.
I. Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.
Λ. Ἄξιον καὶ δίκαιον.

I. Κλινόμενος ἐπεύχεται οὕτως·

Ὡς ἀληθῶς ἄξιόν ἐστι καὶ δίκαιον, πρέπον τε καὶ ἐποφειλόμενον σέ αἰνεῖν, σέ ὑμνεῖν, σέ εὐλογεῖν, σέ προσκυνεῖν, σέ δοξολογεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν τῷ πάσης κτίσεως ὄρατῆς τε καὶ ἀοράτου δημιουργῷ, τῷ θησαυρῷ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τῇ πηγῇ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, τῷ πάντων Θεῷ καὶ δεσπότη· ὃν ὑμνοῦσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ἥλιός τε καὶ σελήνη καὶ πᾶς ὁ τῶν ἄστρων χορός, γῆ, θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, Ἱερουσαλήμ ἡ ἐπουράνιος, πανήγυρις ἐκλεκτῶν, ἐκκλησία πρωτοτόκων ἀπογε-

γραμμένων ἐν οὐρανοῖς, πνεύματα δικαίων καὶ προφητῶν, ψυχὰ μαρτύρων καὶ ἀποστόλων, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαὶ τε καὶ ἐξουσίαι καὶ δυνάμεις φοβεραὶ, χερουβὶμ τὰ πολυόμματα καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα σεραφίμ, ἃ ταῖς μὲν δυσὶ πτέρυξι κατακαλύπτει τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας καὶ ταῖς δυσὶν ἰπτάμενα, κέκραγεν ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, ἀκαταπαύστοις στόμασιν, ἀσιγήτοις θεολογίαις,

(ἐκφώνως) τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγαλοπρεποῦς σου δόξης λαμπρᾶ τῇ φωνῇ ἄδοντα, βοῶντα, δοξολογοῦντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα·
Λ. «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος,* Κύριος σαβαώθ,* πλήρης ὁ οὐρανὸς* καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου.* ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.* Εὐλογημένος ὁ ἐλθὼν καὶ ἐρχόμενος* ἐν ὀνόματι Κυρίου* ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις»).

Ι. Ἰστάμενος σφραγίζει τὰ δῶρα, λέγων καθ' ἑαυτὸν·

Ἄγιος εἶ, βασιλεῦ τῶν αἰώνων, καὶ πάσης ἀγιωσύνης κύριος καὶ δοτὴρ ἅγιος καὶ ὁ μονογενῆς σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίησας ἅγιον δὲ καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, τὸ ἐρευνῶν τὰ πάντα καὶ τὰ βάθη σοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Καὶ κλίνων λέγει·

Ἄγιος εἶ, παντοκράτορ, παντοδύναμε, φοβερέ, ἀγαθέ, εὐσπλαγχνε, ὁ συμπαθὴς μάλιστα περὶ τὸ πλάσμα τὸ σόν, ὁ ποιήσας ἀπὸ γῆς ἄν-

θρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν καὶ χα-
ρισάμενος αὐτῷ τὴν τοῦ παραδείσου ἀπόλαυσιν·
παραβάντα δὲ τὴν ἐντολὴν σου καὶ ἐκπεσόντα
τοῦτον οὐ παρεΐδες οὐδὲ ἐγκατέλιπες, ἀγαθέ,
ἀλλ' ἐπαίδευσας αὐτὸν ὡς εὐσπλαγχνος πατήρ,
ἐκάλεσας αὐτὸν διὰ νόμου, ἐπαιδαγώγησας αὐτὸν
διὰ τῶν προφητῶν. Ὑστερον δὲ αὐτὸν τὸν μο-
νογενῆ σου Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στόν, ἐξαπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, ἵνα αὐτὸς
ἐλθὼν τὴν σὴν ἀνανεώσῃ καὶ ἀνεγείρῃ εἰκόνα·
ὃς κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθεὶς
ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἁγίας ἀει-
παρθένου καὶ Θεοτόκου, συναναστραφεὶς τε τοῖς
ἀνθρώποις, πάντα ὥκονόμησε πρὸς σωτηρίαν
τοῦ γένους ἡμῶν. Μέλλων δὲ τὸν ἐκούσιον καὶ
ζωοποιὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὁ ἀναμάρτητος
ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καταδέχεσθαι, ἐν
τῇ νυκτὶ ἧ παρεδίδοτο, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρε-
δίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας,

**Εἶτα ἀνιστάμενος καὶ τὸν ἄρτον κρατήσας, λέγει σφραγι-
ζων·**

λαβὼν ἄρτον ἐπὶ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων καὶ
ἀμώμων καὶ ἀθανάτων αὐτοῦ χειρῶν, ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναδείξας σοὶ τῷ Θεῷ καὶ
Πατρὶ, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλά-
σας, μετέδωκε τοῖς ἁγίοις καὶ μακαρίοις αὐτοῦ
μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰπὼν·

Καὶ τίθησι τὸν ἄρτον ἐκφωνῶν·

«Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα, τὸ

ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον καὶ διαδιδόμενον εἰς ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν».

Λ. Ἀμήν

Ι. Τὸ ποτήριον λαβὼν, λέγει καθ' ἑαυτὸν σφραγίσας·

Ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λαβὼν ποτή-
ριον καὶ κεράσας ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος, ἀτενίσας
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναδείξας σοὶ τῷ Θεῷ καὶ
Πατρὶ, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἀγιάσας, πλή-
σας Πνεύματος ἁγίου, μετέδωκε τοῖς ἁγίοις καὶ
μακαρίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰ-
πὼν·

Καὶ τιθεὶς αὐτὸ ἐκφωνεῖ·

«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό μού ἐστι τὸ
αἷμα, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον καὶ διαδιδόμενον εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Λ. Ἀμήν.

Ι. Λέγει καθ' ἑαυτὸν ἱστάμενος·

«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»· ὁσά-
κις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ πο-
τήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου καταγγέλλετε καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐ-
τοῦ ὁμολογεῖτε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Δ. Πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν.

Λ. Τὸν θάνατόν σου, Κύριε, καταγγέλλομεν* καὶ τὴν
ἀνάστασίν σου ὁμολογοῦμεν.

Ι. Σφραγίζει καὶ κλίνων λέγει·

Μεμνημένοι οὖν καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ τῶν
ζωοποιῶν αὐτοῦ παθημάτων καὶ τοῦ σωτηρίου

σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς
τριημέρου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς εἰς
οὐρανοὺς ἀνόδου καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν σοῦ τοῦ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς καθέδρας καὶ τῆς δευτέρας ἐνδόξου
καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ παρουσίας, ὅταν ἔλθῃ μετὰ
δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ὅταν μέλλῃ
ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (φεῖ-
σαι ἡμῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν), μᾶλλον δὲ κατὰ
τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, προσφέρομέν σοι, δέ-
σποτα, τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυ-
σίαν, δεόμενοι, ἵνα μὴ κατὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν
ποιήσης μεθ' ἡμῶν, μηδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν
ἀνταποδώσῃς ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σὴν ἐπιείκειαν
καὶ ἄφατον φιλάνθρωπίαν ὑπερβάς καὶ ἐξαλεί-
ψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῶν σῶν ἱκετῶν,
χαρίσῃ ἡμῖν τὰ οὐράνια καὶ αἰώνιά σου δωρήμα-
τα, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοί-
μασας, ὁ Θεός, τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ μὴ δι'
ἐμέ καὶ διὰ τὰς ἐμὰς ἀμαρτίας ἀθετήσῃς τὸν
λαόν σου, φιλάνθρωπε Κύριε·

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Ὁ γὰρ λαὸς σου καὶ ἡ ἐκκλησία σου ἱκετεύει
σε.

Λ. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ὁ Θεός,* ὁ Πατήρ, ὁ παν-
τοκράτωρ.

Ι. Ἰστάμενος λέγει καθ' ἑαυτὸν·

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ παντο-
κράτωρ· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν·

ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου
καὶ ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμε-
να ἅγια δῶρα ταῦτα τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον,

Καὶ κλίνων λέγει·

τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ σύνθρονόν σοι τῷ
Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, τὸ
συμβασιλεῦον, τὸ ὁμοούσιόν τε καὶ συναΐδιον,
τὸ λαλήσαν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις καὶ τῇ και-
νῇ σου διαθήκῃ, τὸ καταβάν ἐν εἴδει περιστερᾶς
ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ
Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ μεῖναν ἐπ' αὐτόν, τὸ κα-
ταβάν ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ἀποστόλους ἐν εἴδει
πυρίνων γλωσσῶν ἐν τῷ ὑπερώῳ τῆς ἁγίας καὶ
ἐνδόξου Σιών, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας πεντηκο-
στῆς·

Καὶ ἱστάμενος λέγει καθ' ἑαυτόν·

Αὐτὸ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον κατάπεμψον,
δέσποτα, ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα ἅγια
δῶρα ταῦτα,

Καὶ ἐκφωνεῖ·

ἵνα, ἐπιφοιτῆσαν τῇ ἁγία καὶ ἀγαθῇ καὶ ἐνδό-
ξῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἁγιάση καὶ ποιήση τὸν μὲν
ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον Χριστοῦ·

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τίμιον Χριστοῦ.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Ἰστάμενος λέγει καθ' ἑαυτόν·

Ἴνα γένωνται πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβά-

νουσιν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, εἰς ἁγιασμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, εἰς καρποφορίαν ἔργων ἀγαθῶν, εἰς στηριγμὸν τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐθεμελίωσας ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, ἵνα πύλαι Ἄδου μὴ κατισχύσωσιν αὐτῆς, ῥυόμενος αὐτὴν ἀπὸ πάσης αἵρέσεως καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν καὶ ἐκ τῶν ἐπαναστάντων καὶ ἐπανισταμένων αὐτῇ ἐχθρῶν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Κ. Ἀμήν.

Ι. Σφραγίζει καὶ κλίνων λέγει·

Προσφέρομέν σοι, δέσποτα, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁγίων σου τόπων, οὓς ἐδόξασας τῇ θεοφανείᾳ τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, προηγουμένως ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Σιῶν τῆς μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὲρ τῆς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· πλουσίως καὶ νῦν τὰς δωρεὰς τοῦ παναγίου σου Πνεύματος ἐπιχορήγησον αὐτῇ, δέσποτα.

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρθοδόξως ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Προηγουμένως τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν (δεῖνος), παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ἱερατείου αὐτοῦ· γῆρας αὐτῷ τίμιον χάρισαι, μακροχρόνιον

αὐτὸν διαφύλαξον, ποιμαίνοντα τὸν λαόν σου ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἐνθάδε τιμίου πρεσβυτερίου καὶ τοῦ ἀπανταχῆ, τῆς ἐν Χριστῷ διακονίας, λοιπῆς πάσης ὑπηρεσίας, παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελφότητος ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν συμπαραισταμένων ἡμῖν ἱερέων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ ὥρᾳ, ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, ἐπὶ προσενέξει τῆς ἁγίας καὶ ἀναιμάκτου θυσίας καὶ δὸς αὐτοῖς καὶ ἡμῖν λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον τοῦ παναγίου ὀνόματός σου.

Μνήσθητι, Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου καὶ ἐπίσκεψαί με ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ ῥῦσαι καὶ ἀθώωσόν με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπειδὴ ἐπλεόνασεν ἐν ἐμοὶ ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερισεύσει σου ἡ χάρις.

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον κυκλούντων διακόνων καὶ χάρισαι αὐτοῖς βίον ἄμεμπτον, ἄσπιλον αὐτῶν τὴν διακονίαν διαφύλαξον καὶ βαθμοὺς ἀγαθοῦς αὐτοῖς περιποίησαι.

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἁγίας σοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ τῆς βασιλευούσης, πάσης πόλεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ εὐλαβείᾳ σου οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ

ἀσφαλείας αὐτῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως, τῆς εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου αὐτοῦ βασιλείας, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ καὶ τῆς οὐρανόθεν βοήθειας καὶ νίκης αὐτῶν· ἐπιλαβοῦ ὄπλου καὶ θυρεοῦ καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ὑπόταξον αὐτῷ πάντα τὰ πολέμια καὶ βάρβαρα ἔθνη, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ρύθμισον αὐτοῦ τὰ βουλευμάτα, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων χριστιανῶν, τῶν ἐν δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς, τῶν ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ ἐξορίαις, τῶν ἐν μετάλλοις καὶ βασάνοις καὶ πικραῖς δουλείαις ὄντων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηρικῆς ἐπανόδου ἐκάστου αὐτῶν εἰς τὰ οἰκεῖα.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν γήρᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ ὄντων, νοσοῦντων, καμνόντων καὶ τῶν ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐνοχλουμένων, τῆς παρὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ ταχείας ἰάσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, πάσης ψυχῆς χριστιανῆς θλιβομένης καὶ καταπονουμένης, ἐλέους καὶ βοήθειας σοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπιδεδομένης, καὶ ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ εὐλαβείᾳ καὶ ἀσκήσει διαμενόντων καὶ τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὄπαῖς τῆς γῆς ἀγωνιζομένων ὁσίων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τῶν κατὰ τόπον ὀρθοδόξων συνοδιῶν καὶ

τῆς ἐνθάδε ἐν Χριστῷ συνοδίας ἡμῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν κοπιῶντων καὶ διακονούντων ἡμῖν πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

Μνήσθητι, Κύριε, πάντων εἰς ἀγαθόν, πάντας ἐλέησον, δέσποτα, πᾶσιν ἡμῖν διαλλάγηθι· εἰρήνευσον τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ σου, διασκέδασον τὰ σκάνδαλα, κατάργησον τοὺς πολέμους, παῦσον τὰ σχίσματα τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς τῶν αἰρέσεων ἐπαναστάσεις ἐν τάχει κατάλυσον, κατάβαλε τὸ φρύαγμα τῶν ἐθνῶν, ὕψωσον κέρας χριστιανῶν· τὴν σὴν εἰρήνην καὶ τὴν σὴν ἀγάπην χάρισαι ἡμῖν, ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς.

Μνήσθητι, Κύριε, εὐκρασίας ἀέρων, ὄμβρων εἰρηνικῶν, δρόσων ἀγαθῶν, καρπῶν εὐφορίας, τελείας εὐετηρίας καὶ τοῦ στεφάνου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ, ἀνοίγεις σὺ τὴν χειρὰ σου καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορησάντων καὶ καρποφορούντων ἐν ταῖς ἀγίαις σοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῦ μνημονεύειν αὐτῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς.

Ἔτι μνησθῆναι καταξίωσον, Κύριε, καὶ τῶν τὰς προσφορὰς προσενεγκάντων ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον καὶ ὑπὲρ ὧν ἕκαστος προσήνεγκεν ἢ κατὰ διάνοιαν ἔχει

καὶ τῶν ἀρτίως σοὶ ἀναγιγνωσκομένων.

Καὶ ὑπομιμνήσκει οὓς θέλει τῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ
ὄντων

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν ἡμετέρων γονέων
καὶ φίλων καὶ συγγενῶν καὶ ἀδελφῶν (τῶνδε).

Τούτων πάντων μνήσθητι, Κύριε, ὧν ἐμνή-
σθημεν καὶ ὧν οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων· ἀν-
τίδος αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ οὐράνια, ἀντὶ
τῶν φθαρτῶν τὰ ἀφθαρτα, ἀντὶ τῶν προσκαίρων
τὰ αἰώνια, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Χριστοῦ σου,
ἐπειδὴ ζωῆς καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις.

Δ. Τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων

Ἵπὲρ σωτηρίας, εἰρήνης, ἐλέους, διαμονῆς
καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (δεῖνος)
πατριάρχου καὶ λοιπῶν ὁσίων ἀρχιεπισκόπων
καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρ-
θοδόξως ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας,
παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος.

Καὶ ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπε-
ροχῇ καὶ ἐξουσίᾳ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον
βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ἔτι ὑπὲρ πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονισ-
τῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ἐπορχιστῶν,
ἐρμηνευτῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων, ἀειπαρθένων,
χρηῶν, ὀρφανῶν, ἐγκρατευομένων καὶ τῶν ἐν
σεμνῷ γάμῳ διαγόντων καὶ τῶν φιλοχρίστων.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Δ. Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης καὶ εὐσταθείας τοῦ παντὸς
κόσμου καὶ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν

καὶ ὑπὲρ ὧν ἕκαστος προσήνεγκεν ἢ κατὰ διά-
νοιαν ἔχει καὶ τοῦ περιστώτος λαοῦ καὶ πάντων
καὶ πασῶν.

Λ. Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ι. Ἔτι μνησθῆναι καταξίωσον, Κύριε, καὶ τῶν
ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων κατὰ γενεάν
καὶ γενεάν ἁγίων πατέρων, πατριαρχῶν, προ-
φητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, δι-
δασκάλων, ὁσίων καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου
ἐν πίστει τοῦ Χριστοῦ σου τετελειωμένου.

Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ·
εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ
καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν
ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ ἐκφωνεῖ λέγων·

Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας καὶ εὐλογημένης,
ἀχράντου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀει-
παρθένου Μαρίας.

Καὶ κύπτων λέγει·

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προφήτου, προδρόμου
καὶ βαπτιστοῦ.

Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου, Παύλου, Ἄν-
δρέου, Ἰακώβου, Ἰωάννου, Φιλίππου, Βαρθο-
λομαίου, Θωμᾶ, Ματθαίου, Ἰακώβου, Σίμωνος, Ἰούδα,
Μαθθία· Μάρκου, Λουκᾶ τῶν εὐαγγελιστῶν.

Τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ πατριαρχῶν καὶ
δικαίων.

Τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τοῦ πρωτοδιακόνου καὶ
πρωτομάρτυρος.

Τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῶν
διὰ Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν μαρτυρη-
σάντων καὶ ὁμολογησάντων τὴν καλὴν ὁμολο-
γίαν.

Τῶν νηπίων τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὸ Ἡρώδου
τοῦ βασιλέως· τῶν ἁγίων μαρτύρων Προκοπίου,
Θεοδώρου, Κύρου, Ἰωάννου, Γεωργίου, Λεον-
τίου, Σεργίου, Βάκχου, Κοσμᾶ, Δαμιανοῦ, Σα-
βινιανοῦ, Παύλου, Βαβύλα, Ἀγαθαγγέλου, Εὐ-
στρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀθλησάντων· τῶν
ἁγίων τεσσαράκοντα· τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα
πέντε.

Τῆς ἁγίας Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος· τῶν
ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν· τῶν ἁγίων μαρ-
τύρων γυναικῶν Τάττης, Φεβρωνίας, Ἀναστα-
σίας, Εὐφημίας, Σοφίας, Βαρβάρας, Ἰουλιανῆς,
Εἰρήνης, Ἐλπίδος, Πίστεως, Ἀγάπης.

Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεός, τῶν ἁγίων πατέρων
ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, τῶν ἀπὸ τοῦ ἁγίου
Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου
καὶ πρώτου τῶν ἀρχιεπισκόπων μέχρι (τοῦ δεῖ-
νος), ὀρθοδόξως ἀρχιεπισκοπησάντων τῆς ἁγίας
Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν
καὶ διδασκάλων Κλήμεντος, Τιμοθέου, Ἰγνατίου,
Διονυσίου, Εἰρηναίου, Γρηγορίου, Ἀλεξάνδρου,
Εὐσταθίου, Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου,
Γρηγορίου, Ἀμβροσίου, Ἀμφιλοχίου, Λιβερίου,
Δαμάσου, Ἰωάννου, Ἐπιφανίου, Θεοφίλου, Κε-
λεστίνου, Αὐγουστίνου, Κυρίλλου, Λέοντος, Προ-

τερίου, Φίλικος, Ὀρμίσδου, Εὐλογίου, Ἐφραιμίου, Ἀναστασίου, Θεοδώρου, Μαρτίνου, Ἀγάθωνος, Σωφρονίου.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων· τῶν ἐν Νικαία τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτῶ καὶ τῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἑκατὸν πενήκοντα καὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον διακοσίων καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξακοσίων τριάκοντα καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ πέμπτῃ συνόδῳ ἑκατὸν ἐξήκοντα τεσσάρων καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἕκτῃ συνόδῳ διακοσίων ὀγδοήκοντα ἑνέα καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἑβδόμῃ συνόδῳ τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ τῶν ἐν Νικαία συνελθόντων τὸ δεύτερον καὶ λοιπῶν ἁγίων συνόδων καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρθοδόξῳ ὀρθοτομησάντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀσκητῶν Παύλου, Ἀντωνίου, Χαρίτωνος, Παύλου, Παχωμίου, Ἀμούν, Θεοδώρου, Ἰλαρίωνος, Ἀρσενίου, Μακαρίου, Μακαρίου, Σισωῆου, Ἰωάννου, Παμβῶ, Ποιμένος, Νείλου, Ἰσιδώρου, Ἐφραίμ, Συμεῶνος, Συμεῶνος, Θεοδοσίου, Σάβα, Σαβᾶ, Εὐθυμίου, Θεοκτίστου, Γερασίου, Παντολέοντος, Μαξίμου, Ἀναστασίου, Κοσμᾶ, Ἰωάννου.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τῷ Σινᾶ καὶ ἐν τῇ Ραῖθοῖ καὶ λοιπῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀσκητῶν ὀρθοδόξων καὶ πάντων τῶν ἁγίων· οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἐσμεν ἄξιοι μνη-

μονεύειν τῆς ἐκείνων μακαριότητος, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ παρεστῶτες τῷ φοβερῷ καὶ φρικτῷ σου βήματι ἀντιμνημονεύσωσι τῆς ἡμῶν ἐλεεινότητος.

Μνήσθητι, Κύριε, πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονισσῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ἐπορκιστῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων, ἀειπαρθένων, χηρῶν, ὀρφανῶν, ἐγκρατευομένων, τῶν μετὰ πίστεως ἐν τῇ κοινωσίᾳ τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τελειωθέντων.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστῶν βασιλέων Κωνσταντίνου, Ἐλένης, Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, Μαρκιανοῦ, Πουλχερίας, Λέοντος, Ἰουστινιανοῦ, Κωνσταντίνου καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς εὐσεβῶς καὶ πιστῶς βασιλευσάντων καὶ πάντων τῶν ἐν πίστει καὶ σφραγίδι Χριστοῦ προκοιμηθέντων φιλοχρίστων ὀρθοδόξων λαϊκῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἡμετέρων γονέων καὶ φίλων καὶ συγγενῶν.

Καὶ μνημονεύσει μετ' ἐκείνους ὃν θέλει ὀρθοδόξων

Λ. Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ι. Τούτων πάντων μνήσθητι, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὃν ἐμνήσθημεν καὶ ὃν οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων· αὐτὸς ἐκεῖ αὐτοὺς ἀνάπαυσον ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἐν τῇ τρυφῇ τοῦ παραδείσου, ἐν κόλποις Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ὅθεν ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη καὶ στεναγνός, ἐνθα ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώ-

που σου και καταλάμπει δια παντός· ἡμῶν δὲ τὰ τέλη τῆς ζωῆς χριστιανὰ και εὐάρεστα και ἀναμάρτητα ἐν εἰρήνῃ κατεύθουνον, Κύριε, ἐπισυνάγων ἡμᾶς ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐκλεκτῶν σου, ὅτε θέλεις και ὡς θέλεις, μόνον χωρὶς αἰσχύνῃς και παραπτωμάτων, δια τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ και Θεοῦ και Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ μόνος ἀναμάρτητος φανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς·

(ἐκφώνως) δι' ὃν και ἡμῖν και αὐτοῖς, ὡς ἀγαθὸς Θεὸς και φιλάνθρωπος δεσπότης,

Λ. Ἄνες, ἄφες, συγχώρησον, ὁ Θεός, τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἐκούσια, τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ.

Ι. (ἐκφώνως) Χάριτι και οἰκτιρμοῖς και φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ και δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ και ἀγαθῷ και ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν και ἀεὶ και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Ἔτι και ἔτι και δια παντός ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων και ἀγιασθέντων, τιμίων, ἐπουρανίων, ἐνδόξων, θείων δώρων Κυρίῳ

τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν παραθῶμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μεγαλῶνυμος Κύριος, ἡ μακαρία φύσις, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης, ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τῶν σεραφίμ, ᾧ παρεστήκασι χίλια χιλιάδες καὶ μύρια μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων στρατιαί, τὰ μὲν προσενεχθέντα σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας προσεδέξω καὶ ἀγιάσαι καὶ τελειῶσαι κατηξίωσας, ἀγαθέ, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· ἀγίασον, δέσποτα, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ψηλάφησον τὰς διανοίας καὶ ἀνάκρινον

τάς συνειδήσεις καὶ ἔκβαλε ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν ἔννοιαν πονηράν, πάντα λογισμὸν ἀσελγῆ, πᾶσαν ἐπιθυμίαν καὶ ἐνθύμησιν αἰσχροῦ, πάντα λόγον ἀπρεπῆ, πάντα φθόνον καὶ τῦφον καὶ ὑπόκρισιν, πᾶν ψεῦδος, πάντα δόλον, πάντα περισπασμὸν βιοτικόν, πᾶσαν πλεονεξίαν, πᾶσαν κενοδοξίαν, πᾶσαν κακίαν, πάντα θυμόν, πᾶσαν ὀργήν, πᾶσαν μνησικακίαν, πᾶσαν βλασφημίαν, πᾶσαν ῥαθυμίαν, πᾶσαν κίνησιν σαρκός τε καὶ πνεύματος ἀπηλλοτριωμένην τοῦ θελήματος τῆς ἀγιότητός σου.

(ἐκφώνως) Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα, φιλόανθρωπε Κύριε, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρίτως, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ψυχῇ πεφωτισμένῃ, ἀνεπαισχύντῳ προσώπῳ, ἡγιασμένοις χεῖλεσι, τολμᾶν ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἅγιον Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·

Καὶ ἀποκρίνουσιν ὁ τε κλῆρος καὶ ὁ λαός, ἀρχομένου τοῦ ἱερέως τοῦ·

Κ.-Λ. Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,* ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου,* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,* γενηθήτω τὸ θέλημά σου* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον* δός ἡμῖν σήμερον* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,* ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν* καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,* ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

I. Κύψας λέγει·

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύριε,

Κύριε τῶν δυνάμεων, ὃν ὑπενεγκεῖν οὐ δυνάμεθα, ὁ εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ πάσης ἐπηρείας καὶ μεθοδείας αὐτοῦ, διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, τὸ ἐπικληθὲν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν·

(ἐκφώνως) Ὅτι σου ἔστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Σοὶ ἐκλίναμεν οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, ἀπεκδεχόμενοι τὰ παρὰ σοῦ πλούσια ἐλέη· πλουσίαν καὶ νῦν τὴν χάριν σου καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐξαπόστειλον ἡμῖν, δέσποτα, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι γενέσθαι τῶν ἁγίων σου μυστηρίων εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

(ἐκφώνως) Σὺ γὰρ προσκυνητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μονο-

γενής σου Υἱός και τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον,
νῦν και ἀεὶ και εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ἔσται ἡ χάρις και τὰ ἐλέη τῆς ἀγίας, ὁμοου-
σίου, ἀκτίστου, ἀδιαιρέτου και προσκυνητῆς Τριά-
δος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ΥΨΩΣΙΣ - ΜΕΛΙΣΜΟΣ - ΕΝΩΣΙΣ - ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ

Δ. Πρόσχωμεν.

Ι. Σφραγίζων και ὑψῶν τὸν ἄρτον λέγει καθ' ἑαυτόν·

Ἄγιε, ὁ ἐν ἀγίοις ἀναπαυόμενος, Κύριε, ἀγία-
σον ἡμᾶς τῷ λόγῳ τῆς σῆς χάριτος και τῇ ἐπι-
φοιτήσῃ τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· σὺ γὰρ
εἶπας, δέσποτα· «Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός
εἰμι, Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν».

Και συνάπτει·

Ἀκατάληπτε Θεὲ Λόγε, τῷ Πατρὶ και τῷ
ἀγίῳ Πνεύματι ὁμοούσιε, συναΐδιε και ἀχώριστε,
πρόσδεξαι τὸν ἀκήρατον ὕμνον ἐν ταῖς ἀγίαις
σου και ἀναιμάκτοις θυσίαις, σὺν τοῖς χερουβὶμ
και σεραφὶμ και παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, βοῶν-
τος και λέγοντος·

Και ἐκφωνεῖ·

Τὰ ἅγια τοῖς ἀγίοις.

Λ. Εἰς ἅγιος,* εἰς Κύριος,* Ἰησοῦς Χριστός,* εἰς
δόξαν Θεοῦ Πατρὸς* σὺν ἀγίῳ Πνεύματι,* ᾧ ἡ

δόξα* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.

Λ. Ψάλλει τὸ κοινωνικὸν - Ψαλμὸς λγ'

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.
Ἄλληλούϊα.

Στίχ. Εὐλογήσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ,
διὰ παντός ἢ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου·
ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ καὶ ὑψώσω-
μεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ
ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ
πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσ-
ῆκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ
ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φο-
βουμένων αὐτόν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ,
ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ
ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παν-
τὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου
διδάξω ὑμᾶς.

* Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν
ἡμέρας· ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην καὶ δίωξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιῶντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἰ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ρύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὅστ' αὐτῶν, ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.

Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων· ἀμήν.

I. Κλῆ τὸν ἄρτον καὶ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ τὸ ἡμισυ καὶ τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἡμισυ καὶ βάπτει τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ἐν τῷ κρατῆρι λέγων·

Ἐνωσις τοῦ παναγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου

καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Καὶ σφραγίζει τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ μέρος καὶ
ἐναλλάξει κρατῶν τὰ δύο μέρη· σφραγίζει τὸ
ἄλλο ἡμισυ· εἶτα, συνάψας τὰ μέρη καὶ βάψας
αὐτῶν τὰ λοιπὰ δύο ἄκρα ἐν τῷ κρατῆρι καὶ
σφραγίζων τοὺς λοιποὺς ἄρτους, λέγει ἐφ'
ἐκάστης βάψεως τὸν τῆς ἐνώσεως λόγον καὶ
εὐθέως ἄρχεται μελίζειν καὶ πρὸ πάντων δι-
δωσιν εἰς ἕκαστον κρατῆρα μίαν μερίδα ἀπλῆν
λέγων·

Ἦνωται καὶ ἡγίασται καὶ τετε-
λείωται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος.

Εἶτα ποιεῖ διπλᾶς μερίδας ἐκάστῳ τῶν κλη-
ρικῶν καὶ βάπτει εἰς τὸν κρατῆρα·

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Ἡὐλόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ
ἀγιάζων ὑμᾶς, τοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ
μελίζοντας καὶ πάντας τοὺς ἐν πί-
στει μεταλαμβάνειν μέλλοντας.

Κ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ὅταν πληρώσῃ μελίζειν λέγει·

Τῆς κατὰ φιλανθρωπίαν παρα-
σχεθείσης ἡμῖν παρὰ σοῦ θείας χά-
ριτος, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐτολμήσαμεν·
προσερχόμεθα οὖν μετὰ φόβου τοῖς
ἁγίοις σου μυστηρίοις, δέσποτα, σὲ

αἰτούμενοι· εἴ τι δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἡμῖν παρῶπται, συγγνώμων γενοῦ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Καὶ πάλιν ὅταν μεταλαμβάνειν μέλλῃ·

Δέσποτα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οὐράνιος ἄρτος, ἡ τροφή τοῦ παντὸς κόσμου, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος μεταλαβεῖν τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ ἄφατον μακροθυμίαν ἄξιόν με ποίησον καὶ ἀκατάκριτον καὶ ἀνεπαίσχυντον μετασχεῖν τοῦ παναγίου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Εἶτα μεταλαμβάνει καὶ μεταδίδωσι τῷ κλήρῳ. Ὅτε δὲ ἐπαίρουσι τοὺς δίσκους καὶ τοὺς κρατήρας εἰς τὸ μεταδοῦναι τῷ λαῷ·

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἁγιάσαντι καὶ ἁγιάζοντι πάντας ἡμᾶς.

Ἐψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου καὶ ἡ βασιλεία σου διαμένει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

I. Σφραγίζων τοὺς πιστοὺς λέγει μεταδίδων·

Σῶμα ἅγιον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς μεταδι-
δόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώ-
νιον.

Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε.

Καὶ μεταδίδουσι τῷ λαῷ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

Λ. Πλήρωσον τὸ στόμα μου αἰνέσεως, Κύριε,* καὶ
χαρᾶς ἔμπλησον τὰ χεῖλη μου,* ὅπως ὑμνήσω
τὴν δόξαν σου.

Δ. Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι
ἠξίωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τοῦ σώματος καὶ αἵμα-
τός σου εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώ-
νιον· ἀκατακρίτους ἡμᾶς διαφύλαξον, δεόμεθα,
ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόφρων.

I. Εὐχεται τήνδε ἐπὶ τοῦ θυμιάματος εὐχήν·

Ἡύφρανας ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ ἐν σοὶ ἐνώσει καὶ
σοὶ προσφέρομεν θυμίαμα χαριστήριον, καρπὸν
χειλέων, ὁμολογοῦντες τὴν χάριν σου· ἀναβήτη-
ται δὴ πρὸς σέ, ὁ Θεός, καὶ μὴ καταβήτηται διακενῆς,
ἀλλὰ χάρισαι καὶ ἡμῖν τῆς εὐωδίας τοῦ παναγίου
σου Πνεύματος μύρον ἄχραντον καὶ ἀναφαίρετον·
πλήρωσον τὸ στόμα ἡμῶν αἰνέσεως καὶ τὰ χεῖλη
ἀγαλλιᾶσεως καὶ τὴν καρδίαν χαρᾶς καὶ εὐφρο-
σύνης, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ'
οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ σου Πνεύματι,

νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἦ τὴν ἀκόλουθον εὐχὴν τοῦ θυμιάματος

Εὐχαριστοῦμέν σοι, τῷ σωτῆρι τῶν ὅλων Θεῷ, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχου ἡμῖν ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ προσφερομέν σοι τὸ θυμίαμα τοῦτο, δεόμενοι· φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερυγῶν σου καὶ καταξιώσον ἡμᾶς καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς μετασχεῖν τῶν ἁγιασμάτων σου εἰς ἁγιασμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν· ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν, Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὅταν ποιῇ τὴν εἰσοδὸν λέγει

Ἔτι καὶ ἔτι καὶ διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως γένηται ἡμῖν ἡ μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων αὐτοῦ εἰς ἀποτροπὴν παντός πονηροῦ πράγματος, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, εἰς κοινωνίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἀγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτούς τε καὶ ἀλλή-

λους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

I. Τοῦ διακόνου ταῦτα λέγοντος, ἐπεύχεται·

‘Ο Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον εὐσπλαγχνίαν συγκαταβάς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν δούλων σου καὶ καταξιώσας ἡμᾶς μετασχεῖν ταύτης τῆς ἐπουρανίου τραπέζης, μὴ κατακρίνης ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ φύλαξον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἁγιασμῷ, ἵνα, ἄξιοι γενόμενοι τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, εὕρωμεν μέρος καὶ κλῆρον μετὰ πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ’ αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ’ οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ἐκφωνεῖ λέγων·

“Ὅτι ἠυλόγηται καὶ ἡγίασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἅγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ - ΑΠΟΛΥΣΙΣ

I. Εἰρήνην πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ι. Κλίνας λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ἐπίδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου, ὅτι σοὶ τοὺς αὐχένας ἐκλίναμεν, καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιάν, τὴν πλήρη εὐλογιῶν, καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου καὶ διαφύλαξον τὴν κληρονομίαν σου, ἵνα αἰεὶ καὶ διὰ παντὸς δοξάζωμέν σε, τὸν μόνον ζῶντα καὶ ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα, Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

(ἐκφώνως) Σοὶ γὰρ πρέπει καὶ ἐποφείλεται παρὰ πάντων ἡμῶν πᾶσα δοξολογία, τιμὴ, προσκύνησις καὶ εὐχαριστία τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ πορευθῶμεν.

ΕΝ Τῷ ΔΙΑΚΟΝΙΚῷ

Ι. Λέγει τὴν εὐχὴν ἐν τῷ διακονικῷ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν·

Ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν πορευόμενοι καὶ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ ναῷ σου πληρώσαντες θεῖαν λειτουργίαν, καὶ νῦν δεόμεθά σου, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τελείας φιλανθρωπίας ἀξίωσον ἡμᾶς· ὀρθοτόμησον ἡμῶν τὴν ὁδόν, ῥίξωσον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου, τοὺς πάντας ἐλέησον καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξίους ἀνάδειξον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἡ τὴν ἐπομένην εὐχὴν

Ἔδωκας ἡμῖν, δέσποτα, τὸν ἁγιασμὸν ἐν τῇ μειουσίᾳ τοῦ παναγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δὸς ἡμῖν καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματός σου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φύλαξον ἡμᾶς ἀμώμους ἐν τῇ πίστει καὶ ὁδήγησον ἡμᾶς εἰς τελείαν υἰοθεσίαν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ εἰς τὰς μελλούσας αἰωνίους ἀπολαύσεις· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ φωτισμὸς ἡμῶν, ὁ Θεός, καὶ ὁ μονογενής σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ φυλαχθῶμεν.

I. Τὴν τελευταίαν εὐχὴν

Ἡὐλόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἀγιάζων καὶ σκέπων καὶ εἰρηνεύων καὶ διαφυλάττων τὴν ζωὴν πάντων ἡμῶν διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ὧν μεταλαβεῖν ἠξιώθημεν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.